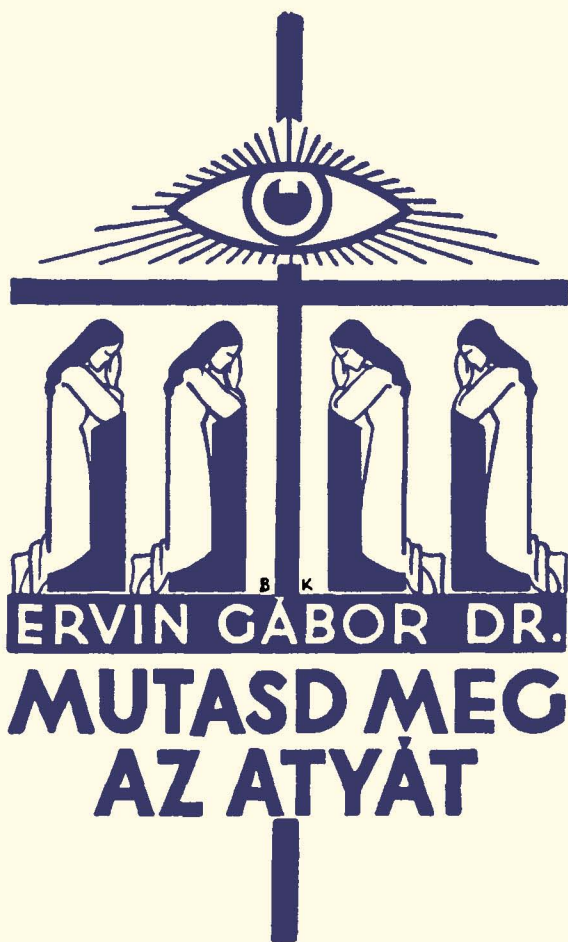

KORDA R. T. KIADÁSA, BUDAPEST

ERVIN G Á B O R DR.:

„MUTASD MEG AZ ATYÁT!”

LELKIGYAKORLATOS GONDOLATOK

BUDAPEST, 1940.
K O R D A R. T. K I A D Á S A

Nihil obstat. P. Joannes Hemm S. J. censor dioecesanus. Nr. 562/1940.
Imprimatur. Strigonii. die 22. Januarii 1940. Dr. Joannes Drahos vic. gen.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest, VIII., Csepreghy-utca 2.

I. MUTASD MEG NEKÜNK AZ ATYÁT!

Csönd.

„Jöjjetek egy csöndes helyre s pihenjeteK egy kevésbé” — mondta az Úr Jézus tanítványainak. (Mk. 6, 31.) Jöjjetek egy csöndes helyre, teremtetek csöndet magatokban, úgy hallgassátok Krisztus szavát.

Szölt már valamikor Krisztus a lelketekben? Talán már éreztétek közelségét: templomban, pusztán, a tenger színe előtt. Talán már régen volt, hogy utoljára szölt a lelketekhez, még abban a tiszta, érintetlen, áldott gyermekkorban, mikor a kegyelem új hajléka voltatok még.

Milyen csöndes a templom egy-egy hétköznapi délután! Fölétek borulnak a védő boltívek, talán a színes ablakok is megszűrik a fényt, szinte megbujtok egy-egy hatalmas oszlop árnyékában, eltűnt a világ, egyedül maradtál Isten színe előtt. „Szölj, Uram, mondd, mert hallja a te szolgád” (1 Kir. 3, 9).

Vagy csillagos falusi éjtszaka vett körül.

Kialudt már minden lámpás idelenn, csak az égből szikráztak feléd a titokzatos tüzek. Aludt a föld, szárnyalt a lélek, s a csillagos égbolt mögött, vagy inkább a lelked mélyén megtaláltad a nagy Istent. Nappal nem érezted, nem vetted észre, hogy egyedül ő számít, egyedül ő van igazán, nappal kocsi-zörgés, ajtócsapkodás, ostorpattogás, munkazaj, kopácsolás s az élet millió hangja töltötte meg lelkedet.

Olyan a lelked, mint egy csodamély kút. Nem látsz a fenekére, mert mindíg megzavarja valami a vizét. Pedig a kút mélyén valami nagyon szentet, nagyon szépet lehet látni: a Krisztus arcát.

Teremts hát csöndet, csillapítsd a földi kíváncsiságok, gondok, vágyak hullámverését, hogy Istent hallhassad. A nagy művész megjelenik a hangversenyteremben, a közönség örömmel látja, megtapsolja, de azután elcsöndesedik, a művész némaságra, hangtalan várakozásra számít: akkor azután megindulhatnak a titokzatos melódiák, s feltárul a lelkek birodalma.

Az Istent kereső ember is csöndet akar, magányba vonul, elzárkózik a világ elől. Ha még az Üdvözítő is kíváncsnak ítélte, hogy nyilvános működése előtt negyven napig a pusztába vonuljon, mennyivel inkább kell nekünk a magány, szét-szóródott, nyugtalan, ideges és békétlen lelkűeknek . . .

Most pedig becsukjuk szemünket, s csukott szemmel látunk. Egy kis jeruzsálemi szobában vagyunk. Durva ruhában, egyszerű deszkaasztal mellett találjuk a Mestert, körülötte vagy tíz izzadt, poros, napbarnított szegény embert. De mi csak a Mestert nézzük. Nézzük tengermélységű szemét és érezzük szívének kiáradó jóságát. Felbátorodunk s egy nagy kéréssel fordulunk feléje: „Mutasd meg nekünk az Atyát.” „Hát nem ismertek engem? — feleli. Aki engem lát, látja az Atyát” (Jn. 14, 9).

Az Úr.

Mikor az apostolok Krisztusról beszélnek, egyetlen szóval jelzik: az Úr. Érezzük a tiszteletet, a félelmet, a hódolatot ebben az elnevezésben? Mi gőgösek és merészek vagyunk. Jézusunk végtelen jóságában fürdünk, szeretetét szinte elvárjuk, szinte megköveteljük, örülünk a kis betlehemi Jézuskának, sajnáljuk a Getszemáni-kertben szenvedőt, s jól tesszük. De azért el ne bizakodjunk. Amiért Krisztus leereszkedett hozzánk, ne tartsuk magunkat vele egyenrangúnak. „Az Isten félelme a bölcsesség kezdete” (Péld. 1, 7). Igen, Jézus akarja, hogy szeressük. De előbb félnünk is kell tőle. „Félelemmel és rettegéssel dicsőítsétek” Istent, olvassuk a Szentírásban (Tób. 13, 7). „Az Isten félelme szent és örökké megmarad” (Zsolt. 18, 10). Sőt az ószövetség egyik könyvében azt olvassuk,

hogy „semmi sem jobb, mint az Isten félelme”, s az Isten félelme „az áldás paradicsoma” (Sirák 23, 37; 40, 28).

Isten valóban félelmetes úr. „A föld megindult és megremegett, alapjukban inogtak a hegyek” (Zsolt. 17, 8) az Úr színe előtt. „Telve a föld az ő fölségével” (71, 19), éneklí a Zsoltáros.

A mai embernek nem erős oldala a tiszteletadás. Nem igen szeret térdelni és meghajolni. Ma már nincsenek olyan fölségek, mint a nagy keresztény uralkodók voltak. Ezekben az Isten földi árnyékát látták az emberek, de ma sokszor még a jámboroknál is az Istenbe vetett bizalom bizalmaskodássá fajul.

Pedig Krisztus nem mondott le hatalmáról és királyságáról. Példabeszédeiben úgy beszél magáról, mint szigorú királyemberről, aki kemény és kérlelhetetlen tud lenni. Végül is övé minden. Övé vagyunk mi is, és ő teljes joggal rendelkezik mindenünk fölött.

Az ókor is adott az embernek ilyen jogot az ember fölött. A rabszolgát gazdája munkára használhatta, eladhatta, elvehette feleségét, gyermekét, meg is ölhetette, ingóságokat adhatott neki, vagy megint vissza is vehette tőle. Krisztusé vagyunk, sokkal inkább, mint a rabszolga gazdájáé. Mert ő teremtett, sőt az ő szolgálatára, az ő kedvéért vagyunk mi is a világon. Hogy azután jóságában kimél

minket, szeretetét, irgalmát kínálja, azt boldog hálával vehetjük, de ebből jogot nem formálhatunk a magunk számára.

Az Egyház érzi és vallja Krisztus feltétlen uralmát felettünk. A szentmisét sem meri megkezdeni, míg fel nem sóhajtott, többször is: „Uram, irgalmazz! Krisztus, kegyelmezz!” Mi sem kezdetjük lelkigyakorlatunkat e sóhaj, ez alázatos leborulás nélkül.

Különös egy dolog, mennyire meg tudunk alázkodni emberek előtt, és mennyire kemény a nyakunk és merev a térdünk Isten előtt! Alázatos szolgálja, kezét csókolom, mondjuk nyugodtan embertársainknak; már a jóízlés rovására is kiforgatjuk beszédünket olyanokkal, hogy „fájni tetszik a feje, náthásnak méltóztatik lenni”, s ugyanakkor az Úristennek még a tisztességes keresztvetést, a rendes térdhajtást sem adjuk meg. „Ő úgyis látja a lelkünkben, hogy tiszteljük . . .” Nem tudom, mit lát a lelkünkben. Azt, hogy szégyeljük tisztelünket a világ előtt is kimutatni? Vagy azt, hogy lusták vagyunk erre?

A szentek nem győzik csodálni, hogy Isten egyáltalán szóbaáll velünk. Assisi Szent Ferenc egész éjszakákat töltött magán kívül, égi lángolásban s közben csak ezt hajtogatta: „Istenem, ki vagy te? és ki vagyok én?” Kísérője, Fráter Leó hallotta ezt az imádságát, mikor egy éjjelen észre-

vétlen megközelítette. S Leó megkérte Szent Ferencet, magyarázza meg a hallott szavakat. Szent Ferenc pedig így szólt: „Tudd meg, hogy mikor az általad hallott szavakat mondtam, két fényesség gyúlt fel lelkemben: az egyik önmagam megértése és megismerése volt, a másik a Teremtő megértése és megismerése. Mikor mondtam: Ki vagy, ó édességes Istenem? — akkor a szemlélődésnek abban a világosságában voltam, melyben Isten végtelen jóságának, bölcsességének és hatalmának örvényét láttam, s mikor mondtam: Ki vagyok én, a szemlélődés ama világosságában voltam, melyben hitványságom és nyomorúságom siralmas mélységét láttam és azért mondtam: Ki vagy te, végtelen jóság és bölcsesség Ura, ki méltóztatol hozzám jönni, ki hitvány és útálatos féreg vagyok?” (Kaposy: Assisi Szent Ferenc virágoskertje, 168.)

Már Mózes hallja az égő csipkebokorból: „Én vagyok, aki egyedül vagyok igazán”, és Sienai Szent Katalin ezt a szózatot veszi Krisztustól: „Te pedig nem is vagy”, mert a mi létünk az isteni léthez képest inkább nemlét.

Egy szentéletű francia hölgy, valamikor régen, vagy háromszáz éve, egy szegény teheneslánnyal állt szóba. Olyan műveletlen, tudatlan lány volt, az úrihölgy megsajnálta, meg akarta tanítani legalább a főimádságokra. „Jaj, asszonyom, panaszkodott a lány, mit tegyek, sohasem tudok a Mi-

atyánk végére jutni." És eleredtek a könnyei. „Öt éve már, hogy nem imádkoztam el a Miatyánkot. Mert mikor az első szót kimondom és arra gondolok, hogy az ott fent, — és az égre mutatott — az valóban az én Atyám, akkor csak sírni tudok, nem tudom folytatni, csak ott sírok a teheneim között” (Bremond: *Sentiment religieux*, II. 66).

Atyám.

Méltó dolog így elámulni, méltó dolog sírni és megrendülni, hogy a mindenség Ura nekem Atyám. Hogy ezt a címet, ezt a megszólítást veszi szívesen, hogy erre tanít és ezt várja tőlem.

A kis pásztorlány az istálló szennyéből nézett fel a tiszta magas égre, és sóhajtozott és nem értette. De ha bűneim szennyéből nézek fel az Isten felséges tiszta arcába, akkor kell igazán pirulnom és szégyenkeznem. Hát ez az Úr nekem Atyám akar lenni? Nekem, mocskosnak, aki szennyes utcagyerek vagyok s az égi illemtől és tisztaságtól ugyancsak távol estem?

Tékozló gyermek, elhagytam az atyai házat. Moslék után kíváncsozom, s lelkem égi otthonát már annyira elfeledtem, mintha szép álom lett volna csupán. Rongyait, szennyemet úgy megszoktam, félek és szégyellek az Atya elé lépni. Az istálló modora és hangja már természetemmé vált — nehezemre esik az égi udvar etikettje.

És mégsem tagadhatom meg ezt a fölséges, ezt a jó Atyát. Lelkem arculata kitörölhetetlenül hordozza az ő vonásait. Ha eltorzítva, a nyomor és éhség és piszok ráncaival, foltjaival, sápadtságával szennyezetten is, de mégis örökké hasonló marad az Atya arcához.

Az Atya végtelen, s az én lelkem is a végtelent, a határtalant kívánja. Végtelent kíván és keres, mikor nem telik ellátással, hallással, mikor nem elég neki soha sem a siker, sem a vagyon, sem a hízélgés, sem a kedveskedés. Lelkem örökkévalóságot akar, és a halál, a vég ostobának és lehetetlennek tűnik előtte. És azért érzem, hogy a bűn zsákutca és nem nekem való, mert a bűnben nem lehet a végtelenbe menni.

Az Atya mindenható, s én is szeretnék mindenható lenni. Mennyire haragszom, ha utamba áll valami, ha egy nagyobb erő keresztezi akaratomat! S ha mindenható nem lehetek, legalább zsarnokoskodom, ahol csak tudok. Családomban mint kislány, hivatalomban mint főnök, országok felett mint tirannus. Az Atya villámaait utánzom gépeimmel, földrengető lépteit dinamitommal, napsugarát reflektorommal, szárazon és vízen, tengeren és levegőben uralkodni akarok!

Az Atya mindent tud és én is mindent tudni kívánok és értekezni, mint a tudós Salamon min-

den növényről, „a Libanon cédrusától a falból kinövő izsópig” (3 Kir. 4, 33).

Igen, az ember az Atya földi árnyéka. „Sok nagyszerű van a földön, köztük az ember a legnagyobb. Átkel a komor tengereken, haragos habok között, előretörve merészen . . . Eszével fogja meg a sivatag vadjait, s a sörényborította nyakú paripát, meg a szörnyű bérci bikát igába hajtja. A beszédet, a gondolatot neki adta a sors egyedül” (Sophokles).

„Ember vagyunk, a föld s az ég fia” (Vörösmarty). Anyánk a föld, de Atyánk az Isten. „Ha tehát Atya vagyok, hol az én tiszteletem; ha Úr vagyok, hol az én félelmem, kérdi a seregek Ura, Istene” (Mal. 1, 6).

Mi bűnösök csak azért őriztük meg lelkünkön az Atya vonásait, hogy meghurcoljuk és megcsúfoljuk azokat. Gögünkben, hatalomvágyunkban, akaratosságunkban az Isten felségének, szentségének, mindenhatóságának eleven torzképei voltunk. A Sátán, akit egyik egyházatya nem áll Isten majmának nevezni, minket is megkísértett: „Olyanok lesztek, mint az istenek” (Gen. 3, 5). S mi az Atya képmását meghurcoltuk szennyben és sárban.

Fölkelek és Atyámhoz megyek . . . Hiszen övé vagyok s ő a magáénak tart kezdettől fogva, önmagához hasonlónak teremtett s a szent keresztséggel még mélyebbre véste bennem ezt a hasonló-

ságot. Visszagondolok azokra a napokra, mikor még a keresztségben nyert megszentelő kegyelem érintetlenül ragyogott a lelkemen, mint a frissen esett szűzi hó.

Édesanyád talán még őrzi fényképedet: nézd, ilyen voltál pici korodban. Nézd, milyen tiszta volt a szemed, milyen ártatlan a mosolygásod. Nem sírnivaló, nem megható, nem elérzékenyítő? Ez az ártatlan csöppség, ez te voltál! Mosakodjál meg. Mosd le könnyeiddel magadról a bűn mocskát, szülessél újjá a Krisztusban. „Mert bizony, bizony mondom nektek, aki nem fogadja be Isten országát úgy, mint egy kisdéd, nem megy be a mennyek országába” (Mk. 10, 15; Mt. 18, 3).

A gyermek jelképe a teljes keresztény tökéletességnek. Isten gyermekeivé születünk, házanépébe tartozunk, mint gyermekei, legyünk őszinték vele szemben. Ne rejtegezzük bűneinket, hibáinkat előtte. Hiszen ismer minket. A gyermek hiába színészkedik, komédiázik a szülője előtt, a jó szülő látja a szeméből, mit gondol és mit érez. A menygyei Atya előtt is tisztán állanak lelkünk redői. Előtte nincs mit takarni. Talán fájó orvossággal kezeli lelkünk sebeit: de meggyógyítja.

A gyermek őszinte, mert bízik az Atyában. Merjünk az isteni Gondviselésre hagyatkozni. Cottolengo Szent József Benedek házai most, a mi napjainkban több mint tízezer szegényt látnak el, ápol-

nak, minden fix jövedelem, könyvelés, elszámolás nélkül: mert itt tudnak bízni.

A gyermek készséges és szolgálatkész, egy intésre, egy tekintetre engedelmeskedik. Mennyei Atyánk! Hány intésedet mellőztük el, hány tekinteted elől néztünk félre, hány óhajodat vettük semmibe!

Megváltónk, te gyermek képében jöttél kö-zénk: taníts meg minket is, teljesíteni az Atya akaratát, s engedelmesnek lenni, mindhalálig!

Miatyánk.

Krisztus az Atya Egyszülöttje. De ezt a címet szívesen felcseréli egy másikkal: „Elsőszülött sokak közül.” Sokaknak akart a testvére lenni, s nem úgy tanított imádkozni, hogy „Atyám”, hanem úgy, hogy „Miatyánk”. Az ő tanítványait arról fogják megismerni, hogy szeretik egymást (Jn. 13, 35). Senki közülünk nem élhet önmagának (Róm. 14, 7). Testi életünkben másokra vagyunk utalva, magunkban elpusztulnánk. A kereszténység magános lelki életet sem ismer. Még a sivatagi remetének is kötelessége másokért legalább imádkozni. A szentségek, a hithirdetés, az Egyház organizmusa, mind a társaséletre utal.

Fogjuk hát kézen egymást, s úgy siessünk a közös Atya felé. A mi lelki életünk ne legyen magános ábrándozás, ne gögös elzárkózás, ne farizeus-

fölény vagy zártkörű elit-szórakozás. Ha felebarátunkat kizárjuk a lelkünkől, magunkat zárjuk el az Atyától.

Lagerlöf Selma egy kedves, egyszerű, de mély elbeszélésében olvashatunk erről egy példát. Az elbeszélés természetesen a szenteket, a mennyországot, a poklot nem úgy rajzolja, mint a hit-tudósok tennék, de könnyű lesz kiérezni, mi benne a fontos.

Szent Péter, mondja az író, nagyon búsult a mennyországban, mert az anyja nem került oda, hanem elkárhozott. A nagy apostol addig kesergett, panaszkodott, míg a jó Isten az ő kedvéért egy angyalt nem küldött a pokolba, hogy hozza fel az asszonyt. Az angyal már leért, ott lebeg a kárhozottak felett, mindegyik feléje nyújtja karját: „Vigyél magaddal, vigyél magaddal innét!” — kiáltják. Az angyal megkeresi Péter anyját, és felfelé indul vele. De egy egész csomó kárhozott is belekapaszkodik az asszonyba, az angyal nem bánja, viszi föl mindannyiukat. Sebesen emelkedik, nem is érzi a tíz-tizenkét személy súlyát. De az öreg-asszonynak nem tetszik a dolog. Mit, gondolja, ezek a nyomorultak itt belém kapaszkodnak, azután majd mindnyájan visszazuhanunk. És kézzel-lábbal tiltakozik, előbb egyiket, majd a másikat taszítja el magától. S különös dolog: minél kevesebben maradnak, annál nehezebben, annál lassabban repül

az angyal. Az asszony megijed, s annál hevesebben löki le, rázza félre a szegény lelkeket, míg végül csak egyetlenegy kapaszkodik beléje. De az angyal már egészen kimerültnek látszik. Az asszony pedig az utolsónak a kezét is lefejli magáról, az utolsó is visszazuhan a pokol mélységébe — erre az angyal sem bírja tovább, elengedi az asszonyt, s az többé meg nem szabadul a pokol kínjából. „Látod, mondja az Úr szegény szentjének, nem volt idevaló. Ha nem löki el magától a szegény lelkeket, mind feljutottak volna.”

Az Úr Istenhez nem léphetünk egyedül, csak szeretett testvéreinkkel. Isten nemcsak Uram, nemcsak Atyám, hanem Miatyánk.

II. „A LÉLEK KÉSZ, A TEST ERŐTLEN.”

„Virrasszatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne jussatok. Mert a lélek kész ugyan, de a test erőtlen” (Mt. 26, 41). Így figyelmezteti Krisztus Urunk apostolait szenvedése előestéjén.

A test tehát nem rossz. Nem bűnös. De nem is hősi vagy nagyszerű, mint egyes újabbak hirdetik. A test jó, hiszen Isten teremtette, s „látá az Isten, hogy jó” (Gen. 1, 25). A test lényegesen hozzánk tartozik. Eretnek és beteg volna minden olyan felfogás, amely az embert tiszta lélek, tiszta szellem módjára kezelné.

Testi leszármazásunk révén örököljük az át-eredő bűnt, testi kívánságaink és vágyaink lehetnek személyes bűneink okozói. De ugyancsak testünkön át érnek minket a kegyelem eszközei, a szentségek is, érzékszerveink tudósítanak a vallás igazságairól, hiszen a hit a hallásból ered” (Róm. 10, 17). „Nem marad meg lelkem az emberben, mert test ő” (Gen. 6, 3), s meg kell halnia, mondja ki a Teremtő az ősi emberre, de „az Ige testté lőn és miköztünk lakozék”. Az Úr Jézus

szent testével táplál minket, s megigéri nekünk a test feltámadását.

A testi életről tehát sokat beszél a Szentírás, a testi élet körül sok bűn, de sok erény is jelentkezik. A testünk egész életünkön át izgathat a bűnre, vagy segíthet az erényre. Ezért lelkigyakorlatunkban nagyon is érdemes vele foglalkoznunk.

A test keresztény nevelése három lépcsőfokot ismer: az egészséges, a fegyelmezett, a megszentelt testet.

Az egészséges test. Krisztus Urunk minden bizonnyal egészséges, erős szervezetet örökölt Édesanyjától. Hiszen sok fáradozása, hosszú virrasztásai, fáradhatatlan tanító tevékenysége, hosszú gyalogútjai, szabad ég alatt hálása, mértékletessége ételben-italban, s nem utolsó sorban szenvedésének halmozott kínjai mind olyan megerőltetést jelentettek, amelyet beteges, gyöngé szervezet nem viselhetett, tűrhett volna. És ebből láthatjuk, hogy az egészség kívánatos jó, amelyért szabad fáradozni, gondoskodni és imádkozni.

De Krisztus Urunk szenvedésében is imádandó. A beteg ember Krisztus keresztjét hordozza. Az egészség nem elengedhetetlen feltétele a jámbor életnek, az érdemszerző magatartásnak. Iparkodunk egészségesek lenni, de Isten kezéből a betegséget is fogadjuk szívesen.

A halál „a bűn zsoldja” (Róm. 6, 23), a beteg-

ség pedig a bűn előlege, legalább is sok esetben az. A halál az ősbűn által tört utat az emberélet kertjébe, a betegség is nagyon sokszor a magunk vagy a mások bűne által keletkezik. Sokszor gondatlanság, sokszor szabadjukra ereszített szenvedélyek, máskor kapzsiság, önzés, kizsákmányolás, néha ismét lustaság, kényeztetés, féktelenség a betegség oka. Ha betegségünket a sors titokzatos alakulása, látszólag véletlen szerencsétlenség, keserves átöröklés okozta, hordozzuk türelemmel és az engesztelés szellemében. De arra nagyon vigyázunk, hogy a magunk bűnével és hanyagságával ne legyünk a magunk és a mások betegségének okozói. Mert a betegség nemcsak a bűnből származik, hanem sokszor bűnre is hangol.

A bűnnel legszorosabban összeszővődött baj az „idegesség”. Aki a háborúban fejlövést kapott, aki agyhártyagyulladásból felépült, aki észbontó ijedtségnek volt kitéve, annak joga van idegesnek lenni. De ezek az idegeseknek nagyon is kicsi részét teszik. A legtöbb ember, legtöbb egészséges fiatal leány idegessége csak a bűn takarója. Néha nagy bűné, néha kis bűné. És néha nagy bűnbánattal, néha mosolygással gyógyul.

Idegessé tesz elsősorban a szenny, a tisztátalan gondolat, olvasmány, tekintet. Még az állatot is idegrohamokba lehet hajszolni, ha vágyait fölcsigázzuk és újra viaszozórtjuk. A leghűségesebb

kutya is képes megmarni a gazdáját, ha ételt mutatnak neki, azután újra visszarántják, s ezt többször megismétlik. Az érzékies lelkületű leány önmagával bánik így. Nem csoda, hogy olyan ingerlékeny. Hiszen pokoli a helyzete. A klasszikus ókor éppen így képzelte a poklot. Szerintük egy Tantalus nevű bűnös előtt állandóan a legfínomabb italok, ínycsiklandó, illatos ételek lebegtek. De ha kezét feléjük nyújtotta, ha ajkával illetni akarta őket, egy láthatatlan kéz ellebbentette előle. Önmagát kinozza, önmagát idegesíti, aki tiltott élvezetekkel képzelődik.

Az idegesség másik nagy forrása a hamis lelkület. Akinek rejtteni, takarni valója van, akinek rossz a lelkiismerete, aki csalja a világot, azon a természet idegességgel áll bosszút. Shakespearé tragédiái, Arany János balladái, az emberismeret e kincses tárházai éppen elég példát mutatnak rá. Milyen rettenetes sorozata a bűnükben megőrült, hamisságuk miatt szenvedő lelkeknek! Kund Abigél kacagása, a hangok, melyek nem hagynak nyugtot Edward királynak és V. Lászlónak, Macbeth rettenetes látomásai, Brutus találkozása a meggyilkolt Caesar szellemével — mik mindezek, ha nem büntől megzavart idegek rágásai és rémlátásai. S kisebb bűnök kisebb, de azért épp elég kellemetlen ideges tüneteket hoznak létre. Pirulást, dadogást, pislogást, torzképe-

ket, motollázást. Komoly íráselemzők és lélek-búvárok sokat tudnának erről beszélni.

Vannak — kevesen — akiket a túlhajtott munka tesz idegessé. Ez már csak nem bűn?

A keszthelyi Kármel egyik cellája fölött ez az írás olvasható: „Necsak a rosszat kerülöd, hanem azt a jót is, amit Isten nem akar.” Hát Isten nem akar mindent, ami jó? Nem bizony. Amit akar, az mind jó, de nem akar mindent, ami jó. És azért mi se akarjunk mindent, ami jó. Nagyon ritka esetben kötelességünk betegre dolgoznunk magunkat. Különösen, amíg fiatalok vagyunk. Aki fiatal korában tönkre teszi egészségét, élete hosszát nyűg lesz hozzátartozóin, megfosztja a társadalmat mindattól az értékes munkától, amelyet jó egészség birtokában még elvégezhetne.

Mit ér a jeles tanítónői diploma, ha ideggroncs leszel és így iskolai működésre teljesen alkalmatlan? Mit ér havi húsz pengővel többet keresned, ha azután ezreket kölhetsz magad vagy költ a társadalom gyógyításodra, kezelésedre? Mit ér éjtszakáznod tanulás céljából, ha nappal azután álmos és figyelmetlen vagy? Az ilyen lázas túlmunka nagyon könnyen bűnös lehet. Túlméretezett ambíció, törtetés, hiúság, kapzsiság bűjhatik meg mögötte.

Az idegesség orvosszerei tehát nem elsősorban holmi labdacsok, kanalas orvosságok és

hasznos. És nem egyedül az egészségügyben felsorolt dolgok, a higiéné, a pihenés, a mérsékelt sport, hidegvíz, jó társaság, kellemes szórakozás. Hanem mindenekelőtt a tisztaság, az alázatosság, az őszinteség. A tisztátalan lelkű ember úgy jár, mint Odüsszeusz balga hajóstársai. Ezek Aeolus zsákjából kiengedték a bezárt szélvészt, de nem tudták visszaparancsolni s hajótörést szenvedtek. A gőgös úgy jár, mint az egykori görög bölcs: az utcán jártában is egyre az eget kémlelte, míg pocsolyába nem bukott. A hamis pedig már önmagával sincs tisztában, akkor sem tud őszinte lenni, amikor szeretne.

Legyünk könyörtelenül őszinték önmagunkkal szemben. Ha jót tettünk, és nem dicsérnek meg érte, ha segíteni akartunk máson és nem sikerült, ha lemondtunk valamiről és senki sem veszi észre, vajjon ilyen esetekben elkomorodunk-e, rosszul esik-e? Ha rosszul esik, megcsaltuk magunkat: nem Isten, hanem a teremtmények kedvéért cselekedtünk, s közben magunkat nagyon erényesnek tartottuk. (Lindworsky: Psychologie der Aszese.) Az ilyen öncsalások is könnyen idegességben törnek ki.

De legyünk őszinték másokkal szemben is, akiket t. i. ez megillet. Elsősorban lelkiatyánkkal. Nem okos gyónás az, amelyben mindenről beszélünk, de gondosan elmellőztük épp azt, ami leg-

jobban foglalkoztat és izgat. Legyünk őszinték az istenfélő és lelkiismeretes orvoshoz. Sok bajnak vesszük elejét, épp az idegesség terén is. Legyünk őszinték a szülőkhöz. Inkább mondjunk le talán ártatlan örömekről is, mert a rejtegetés sűrűjében az idegesség kígyója bujkál. Szerényen, de őszintén valljuk meg azt is, ha bánt valami, ha rosszul esik valakinek a bánásmódja, intézkedése. Jobb egy kis kellemetlenség árán túllenni rajta, mint titkos, befelé mérgesedő sebeket hordozni.

Fegyelmezett test. Az egészség egyik alapja a fegyelem, az önmegtagadás. Csak az maradhat egészséges, aki néha fázik, néha izzad, néha éhez, vagy szomjazik, sokszor kifárad testileg is, szellemileg is. „A böjtölés megtisztítja és mélységesen módosítja szerveinket” (Carrell: Az ismeretlen ember). És a nyugati orvostudománnyal itt egybehangzik a keleti is. A jóga-gyakorlatok, tisztaság, böjt, fegyelmezett testtartás, sőt lélekzés mint az egészség fenntartója és biztosítója említetnek. Szavahihető utazók teljesen egybehangzó tanúsága szerint egyes tibeti aszkéták hihetetlen teljesítményekre képesek munkában, hegymászásban, futásban, a hideg és éhség elviselésében. A napjainkban élt francia tiszt, Charles de Foucauld ünnepi ebédje három fügeből meg két dióból állott. S mégis óriási apostoli utakat tett meg a Szahara

végeláthatatlan távolságain, miután búcsút mondott a világnak.

Mikor XIII. Leó pápa a karthauziak életszabályait enyhíteni akarta, küldöttség jelent meg nála 80—90 éves szerzetesekből. „Az öregeket otthon hagytuk — mondták — és arra kérjük Szentségedet, engedjen tovább is abban a fegyelemben élni, amely ilyen jó egészségben őrzött meg minket.”

Az emberi szervezet nem olyan, mint a karosszék, hogy minél jobban használják, annál jobban kopik. Épp a tétlenség, a túltáplálás, a kényelem, a kényeztetés árt meg neki.

A fegyelmezett ember megáll a szükségesnél s elhagyja a fölösleget, kivéve, ha a szeretet, az engedelmesség, az udvariasság vagy más fontosabb erény nem változtat a helyzetén, ilyenkor olyan kényelmet, olyan kedvezést is igénybe vehet, amely másképp fölösleges volna.

A fegyelmezettséget ne tévesszük össze a hiúsággal. Nem a rendkívüli, az istenkísértően vakmerő önmegtagadás az igazi fegyelmezettség. A tibetiek szerint az igazán fegyelmezett ember láthatatlanná tudná magát tenni. Az önmegtagadásnak is olyannak kell lennie, hogy önmagunkon kívül senki más ne tudjon róla. Kivéve egyedül a lelkiatyát. Aki azonban másokkal tudatja önmegtagadásait, aki reklámot csinál belőle, az az okosságtól és fegyelmezettségtől egyformán távol áll.

Göggel és önhittséggel veszi vissza, amit bőjtben és szerény ruházatban odaadott.

Szeretetteljes gondolatok, tartózkodás a rossz ítélettől, babrálás, kíváncsi pislogás, kérdés elfojtása, ismert elbeszélés nyugodt végighallgatása, pontosság a nem ellenőrzött munkában, a tálból a kevésbbé kedvelt ételdarab választása, az intézeti kalap változatlan, át nem formált viselete, ezek az észrevehetetlen, értékes önfegyelmezési gyakorlatok közé tartoznak. Ezekkel senkinek nem ártunk, magunknak sem és mégis nagyobb önuralomra van szükség hozzájuk, mint egy napi bőjthöz kenyéren és vizen, vagy valami középkorias kegyetlenséghez.

Sohase végezzünk olyan önmegtagadást, amely az idegrendszernek árt. Álmatlanság, túlságos bőjt, önmagunkra kiszabott testi fájdalmak nemhogy megszüntetnék a kísértéseket, csak növelik azokat. Luthert ez a jelenség vezette arra a téves felfogásra, hogy a jócselekedetek hiábavalók.

Megszentelt test. A kísértéseket meg is előzi, orvosolja is az egészséges, elfoglalt élet. Gondolati vagy érzéki kísértések legbiztosabb orvossága az érdekesítő, kedvelt testi vagy szellemi munka. A keresztény lélek minden munkája istentisztelet. Mióta az Üdvözítő ácsként volt ismeretes Názáret lakói előtt (Mk. 6, 3), nyilvánvalóvá lett, hogy Isten az anyagi teremtetést sem engedi ki ke-

zéből, azon is uralkodni akar. Szent az a munka, amely Istent utánozza. Isten megteremtette az anyagot, színpompájával, arányaival, titkos tulajdonságaival. Az emberi munka az isteninek árnyéka és másolása. Ezért kellett az Istenembernek testi munkásnak lennie. Az emberélet csak munkában teljesezhetik ki. Az úgynevezett szellemi dolgozó is végeredményben testét veszi igénybe. Csak talán nem annyira karizmait, hanem idegrendszerét, agyát, ujjait, ajkát.

A testnek szentnek kell lennie. Szentnek, mert Isten kezéből került ki. Megőrizzük gondosan a nagyemberek kéziratát. Az emberi test Isten kézírata. Szent az emberi test, mert Krisztuséhoz hasonló. Szent, mert a Szentlélek temploma, a jóság, a szeretet, az áldozat eszköze.

Az Egyház kegyelettel és áhítattal néz a megszentelt testre. A kisbabát megkereszteli, a beteget olajjal keni. A szeretet nagy szentségét, az Oltáriszentséget étel alakjában adja híveinek. S a testi élet forrását, a házasságot szentségnek tekinti.

A testi életet misztériumok szentelik meg. Áldásokkal, szentelményekkel kíséri az Egyház minden lépésünket. Megáldja a sarjadó búzát és az aratást, lakóházunkat és gépeinket, húsvéti ételeinket és bűnbánati ruhánkat. Úrnapján áldást hint a világ négy tája felé s szentül bízik abban, hogy a föld minden sarka és zuga Istené, hogy minden-

honnan kegyelmek áradnak reánk. „Az Úré a föld és minden ékessége” (Zsolt. 23, 1).

Ebben a megszentelt világban nincs helye finnyáskodásnak, kényeskedésnek. „Amit az Úr megtisztított, ne mondd azt te tisztátalannak” — hangzik a figyelmeztetés, amelyet az Apostolfejedelem hallott (Ap. csel. 10, 15). Az éretlen és különösen a bűnös lelkület botránkozik olyasmiken, amikben a tiszta és komoly lélek Isten hatalmát, bölcsességét és szeretetét csodálja.

De a megszentelt test világában görcsös ragaszkodás, rendetlen vágy, kapzsiság, habzsolás sem élhet. Hiszen a földi javakat csak Isten miatt szeretjük, mert Isten rejtőzik bennük. Olyan szépen mondja Keresztes Szent János a teremtményekről: „Bozótok s ligetek, melyeket kedvesemnek keze plántált, zöldelő rét füve, melyet a virágok szép zománca tarkít, mondjátok, általment-e rajtatok?” S a teremtmények azt felelik: „Igen, itt járt a Kedves s azáltal, hogy elvonult felettünk, széppé tett minket.”

De ugy-e, örültség volna a fényképert odaadni az eredetit? A szállószemért odaadni a szállóhegyet? A vízcseppért a tengert? Épp ilyen örültség a teremtményért elhagyni a Teremtőt.

A megszentelt test teljes dicsőségében csak a feltámadás után fog kinyilvánulni. A feltámadt Krisztus már megmutatta, az Apostolok látták, de

mi csak sejthetjük, milyen lesz az üdvözültek teste. Mint a hernyótól a pillangó, mint a széntől a gyémánt különbözik, — bár egy anyagból vannak — úgy különbözik Krisztus Urunk feltámadott, Boldogságos Szűzanyánk megdicsőült teste a mi halálra-szánt porhüvelyünktől.

A régi remetéket szokás úgy ábrázolni, amint csontváz előtt elmélkednek s a csontváz kezében írás: ami én most vagyok, te az leszel. De mi ne csontvázat nézzünk, hanem nézzük Krisztust az Atya jobbján, nézzük a Mennyei Királynőjét, akinek lába alatt a hold, köntöse a nap, feje fölött tizenkét csillagból korona, s adjunk hálát az Úrnak, hogy a mi szegény testünket is ilyen örök életre szánta. Jézus és Mária mondják a kereszténynek: „Amilyen én most vagyok, olyanná lehetsz te is.”

III. A KÖNNYEK.

Az emberélet nem eshetik könnyek nélkül. Siralomvölgyében élünk. Sírva jövünk a világra s talán megsiratva távozunk is majd belőle. Maga Krisztus Urunk is sírt Lázár és Jeruzsálem fölött — mondja az Evangélium — és talán máskor is, csak nem jegyezték fel. Az ő könnyei szent könnyek, Édesanyjáé is azok. De olvasunk a Szentírásban bűnbánók, sőt bűnösök könnyeiről is.

Bűnösök könnyei.

Gyönyörű síma hó . . . nosza, csuszkáljunk rajta egy kicsit! Az első pár méternyi nagyon jól esik. Azután gyorsul az iram — jaj, mi lesz velem! — sebesebben, sebesebben — egy nagy kő akad az utamba, zuhanás — se látok, se hallok — és most egyszerre belém nyilallik, nagyon fáj, ott kuksolok az árok fenekén és nem tudok felkelni. Ilyen a bűn. Kedvesnek, érdekesnek ígérkezik, de igen kedvetlenül végződik. Édes az eleje, keserves az alja. Olyan, mint a légyfogó: előbb csalogat mézével, utóbb elpusztít.

Az alkohol, az ópium s a többi bódító mérgek olyan természetűek, hogy mindig jobban rabul ejtik élvezőiket. A morfiumszenvedély rabja mindig nagyobb és nagyobb, előbb csak pengőt, majd százakat érő adagot vesz magához, mert minél jobban megszokja, annál nagyobb ingerre vágyakozik. És semmi sem szent előtte többé, a végsőkig süllyed, becsülete, tisztességes állása, életcéljai mind áldozatul esnek, mindent eldob magától a bódító méregért. Ilyen a többi bűn is, innen a bűnösök könnyei. A bűnösök sírnak, mert soha ki nem elégülnek.

Nagy Sándor hódításainak tetőfokán egyszer csak keserves zokogásban tört ki. „Hogyis ne sírnék, — mondta udvari embereinek — mikor a tenger mégis csak határt szab hódításaimnak. És ha a kerek világon mindent meg is hódítottam, az sem elég nekem.” Látjátok a bűn, a kapzsiság, a soha ki nem eléglő gőg és hatalomvágy könnyeit?

Milyen keservesek Júdás könnyei, mikor visszaviszi a főpapoknak a zacskó ezüstöt. És azok csak ezt vetik oda neki: „Mi közünk hozzá? Te lássad!” (Mt. 27, 5.) Hányszor felel így a csábító, a felbujtó sátán a szerencsétlen bűnösnek. Mielőtt a bűnt elkövette, nem győzött hízelegni, édes, aranyos, drága néven szólogatta — de azután már nem ilyen barátságos, azután sárba tiporja, összetapossa azt a szegény szívet.

A bűnös mindig boldogtalan. Néha tehetetlen dühében sír, mint Xerxes, a perzsa császár. Ennek a hajóit egy éjszaka széjjelszórta, tönkre tette a vihar. Egy éjszaka megsemmisült hosszú évek munkája. Xerxes dühében vasláncokkal megkorbácsoltatta a tengert, de csak magát tette vele világ csúfjává. Miért ment hódító útra, miért indult gyilkolni, rabolni?

Földnélküli János angol királynak alá kellett írnia országa szabadságlevelét, a Magna Chartát. Nem szívesen tette, de az uraktól féltében, muszájból, kénytelenségből mégis meg kellett tennie. Mikor a király esztelen zsarolásait, erőszakoskodását lehetetlenné tevő okirat alá volt írva, le volt pecsételve, az urak magára hagyták, János pedig a földre vetette magát, keservében toporzékolt, ütötte-verte a földet, a fűvet harapdálta. Ime, a bűnösök könnyei! A bűnös útja vereségre vezet, de a vereségtől még jobban megátalkodik, megkeményedik a legyőzött gonosz.

A bűnös a könnyek útját járja. Saját tetteivel készíti elő bukását. „Amilyen mértékkel mérték, olyannal fognak nektek is visszamérni” (Lk. 6, 37). „Aki kardot ránt, kard által vész el” (Mt. 26, 52).

Az ezopusi mese a bűnös sorsát példázza. A vadász nyila megsebzett egy sást. A sas lebukik, lezuhan a földre. Vergődése közben meglátja, hogy a sebző nyilvesszőhöz saját elhullott tolla volt kötve

röptetőnek. Mint az elhullott toll ennek a sasnak, úgy árt a bűnösnek saját rossz cselekedete.

A bűnbánó könnyei. Áldott szerencse, ha a bűnöst a szenvedés, a csapás észretéríti. A bűnbánat könnyei adják a legcsodásabb szénvízét. Ha volna olyan forrás, amely öregséget, ráncot, sebet, foltot, minden rútságot el tudna tüntetni! Mit nem adnának érte! Mennyire keresnék! Pedig nem kell messzire menni. Megtalálhatja mindenki a bűnbánat könnyeit. S az igazán szívbőlfakadt, szeretetből eredő, természetfölötti, tökéletes bánat könnyei mindent, de mindent lemosnak a lélekről. A bánat könnyeinek hatása szinte a keresztségével vetekedik.

Sírhó téhát, bűnös, de ne dacosan, ne dühösen, ne tehetetlenségből, ne kimerülésből; hanem sírhó, mert a te szeretetreméltó Uradat bántottad meg.

Lehet a bánat olyan, mint a pusztító vihar, jégesővel, villámokkal zúduló. Nem ez az igazán értékes. Nem a dühös, kétségbeeső, békétlen, keserű bánat. A szelíd permetező esőhöz hasonlítson a mi bánatunk, amely tiszta friss levegőt, nyugalmat, a levelek szelíd üdőségét idézi elő.

A bánat könnyei fényességet törnek szívárványra, a keresztény bánat felhője arannyal, ezüsttel van kibélelve, mint a szép nyári napnyugta. Bánatunkat végül is nem a felháborodás, nem a harag, nem a vezeklés ereje, hanem egyedül a

benne megnyilatkozó szeretet teszi értékessé. Bűnbánatom azt jelenti, hogy jobban szeretem Istent, mint a földi örömet. Jobban szeretem, mert ő örök boldogságot ad, s őt elveszteni örök kárhozát: ez a kevésbbé tökéletes bánat. Jobban szeretem Istent, mert ő olyan jó, olyan szeretetreméltó, olyan irgalmas, jobban szeretem Istent, mert benne atyai jó-ságában telik kedvem, jobban szeretem Istent, mert előbb szeretett engem, már akkor is, mikor bűnös voltam, mert testet öltött és meghalt értem, ez a tökéletes bánat. „A Kálvária-hegy a szeretet valódi főiskolája” — mondja Szalézi Szent Ferenc. A Kálvárián, a megfeszített Üdvözítő színe előtt tanulok tökéletes bánatot, tökéletes szeretetet. A tökéletes bánat, vagyis a szeretet a mennyország aranykulcsa, az üdvösség legegyszerűbb, legbiztosabb záloga. Meggyónni, megáldozni magábanvéve még nem biztos üdvösség, hiszen gyónásom, áldozásom szentségtörés is lehet, de a tökéletes bánat, a tökéletes szeretet biztos a dolgában, abban hiba nem lehet. Ezért sohase hiányozzék az ágy fölött a feszület. Ha a feszületre vetem pillantásom s szívem nincsen kőből, akkor felébred bennem a tökéletes bánat. Mindig hordjuk magunkkal a szentolvasót s rajta a megfeszített képét. Erre nézzünk, ezt szemléljük napjában többször is, de különösen el ne aludjunk a nélkül, hogy a feszületre ne tekintettünk volna érző, meleg szívvel. Pénteki napo-

kon végezzük el a kereszti ájtatosságot, hogy tökéletes bánat ébredhessen bennünk. Imádkozunk azért a kegyelemért, hogy utolsó földi pillantásunk Krisztus keresztyére essék!

A bűnbánat nemcsak a multa néz, hanem a lélek vágyaiban és törekvéseiben hoz létre változást. A bűnbánat erős és határozott kormánylás, elterel a szakadékba vezető iránytól. A bűnbánat megszabja a jövőt. Új irányítással, új céllal gazdagítja az embert. A bűnbánatban nemcsak az van: eddig rosszul csináltam. Hanem az is: ezentúl pedig így fogom csinálni. Más szóval: nem is igazi bánat az, amelyben nincs erősfogadás.

Sokan a bánatot és erősfogadást csak a szájjukkal mondják, de a valóságban nem végzik el. Nem azt mondom, hogy nem érzik, mert ez nem fontos. Az érzések a szellemi életben egész másodlagos helyen állanak. De a baj ott van, mikor a bánat és erősfogadás szavait a megfelelő belső magatartás, értelmi és akaratú tevékenység nem kíséri. A szokásos gyónásoknál ez a veszély komolyan fennáll. Gyónás előtt győződjünk meg arról, hogy már nem a bűn szemével nézzük a világot és vessük ki magunk előtt részletesen a szebb, tisztább, nemesebb jövőt, amelyet élni fogunk. Ne elégedjünk meg az előírt formulákkal, hanem törjön ki az a formula valóságosan a lelkem mélyéből. Végül is nem fontos, hogy pontosan azokat a

szavakat mondjam a gyónásom végén: „Teljes szívemből, stb.” Ez csak példa, olyan, mint a „Levelező” címet viselő könyvek. Azok példát adnak: ilyenformán kell levelet írni. Ezek a gyónási formulák is csak példák: ilyenformán kell a bűnt bánni. A bánatnak először lelkemben kell kifejlődnie, hogy azután mint érett gyümölcs hulljék ajkamról annak szóbeli kifejezése.

A szentek könnyei.

A pogány bölcs túltette magát mindenem. „Nem csodálni, nem haragudni, nem sírni, nem nevetni, hanem csak megérteni” — mondotta. „Légy mint szikla, rendületlen, tompa, rideg, érzéketlen, s kedv emel vagy bú temet, szépnek, rútnek hűnyj szemet” — e szavakba foglalja Kölcsey ezt az embertelen eszményt.

Valami igaz van ebben az állásfoglalásban. Elég csak egy magas templomtoronyba felmennünk s máris oly kicsinek látszanak a nyüzsgő, sürgő-forgó emberkéek vágyaikkal, panaszaikkal, zúgolódásaikkal együtt. Elég egy-egy gondunkat, kellemtelenségünket úgy tíz-húsz év távlatában elképzelnünk, hogy elveszítse jelentőségét. „Majd meggyógyul, mire katona lesz” — mondjuk a gyerekeknek, ha megütötte magát. Hát még az örökkévalóság távlatában mennyire eltörpül sok minden, ami izgat és nyugtalanít.

Ha a szenvedélyektől, a bűnös ragaszkodásoktól megszabadultunk, tisztábban, szabadabban mozgunk a világon. Absalom lobogó hajával a fán akadt és elpusztult, mi meg szenvedélyeinkkel akadunk el, azok miatt kerülünk csapdába a világ sűrűjében. Aki szenvedélyek, kapzsiság, hiúság nélkül jár az élet útján, az nem fél a rablóktól, szegénylegényektől. Egy a kincse, a lelke, s azt senki el nem veheti tőle. „Ne féljete azoktól, mondja az Udvözítő, akik a testet megölik, de a lelket nem tudják megölni . . .” (Mt. 10, 28.)

A szentek tehát egy nagy könnyforrást ki-csapcsoltak életükből, mert a bűnösök könnyeit nem sírják. Nem sírják a mások bűneit sem, amennyiben sérelmet szenvedtek másoktól. Nem sírnak a szentek, amiért elvették a vagyonukat, megrágalmazták, börtönbe vetették, megkínozták őket. Mikor Szent Perpetua vértanú a börtönben világra-hozta gyermekét, súlyos fájdalmakat élt át. Nem tudta megállani, hogy ne nyögjön, sóhajtson. „No majd akkor hogy fogsz nyögni és sírni, mikor kín-halált kell szenvedned” — gúnyolta a börtönőr. „Most magam miatt szenvedek, — felelte Perpetua — de akkor az fogja helyettem eltérni a fájdalmakat, akiért életemet áldozom.” És valóban, fájdalmas vértanúsága alatt a legkisebb sóhaj sem hallatta. Isten felvértezi az érte szenvedő szenteket a bűnösök támadásai ellen.

A bűnbánat könnyei azonban a szenteknél sem hiányzanak. A szentek forró könnyeket tudnak sírni olyan dolgokért is, amelyeket más ember fel sem venne. Assisi Szent Ferenc kötelet hurkoltat a nyakára s úgy vezetteti végig magát a városon, mert szegénységi fogadalma ellenére betegségében odáig mert „vetemedni“, hogy csirkehúst evett!

Sienai Szent Katalin még tovább ment az önvádolásban. Saját magát tekintette minden baj okának, kora szenvedéseiben, úgy érezte, ő a bűnös. „Ha az isteni szeretet tüze igazán lángolna bennem, — mondta — Isten, aki csupa irgalom, meghallgatná imádságomat és minden lélekben meggyujtaná a szeretet tüzét. S mi ennek a nagy jónak akadálya? Csak az én bűneim. Nem imádkozom elég jól, nem vagyok méltó, hogy Isten meghallgasson. Pedig mennyi kegyelemmel halmozott el az Úr! Haragra kell gerjednem önmagammal szemben. De azért nem esem kétségbe, bízom Istenben, hogy megbocsát nekem és a többi bűnösnek.

Az önvádnál még erősebb könnyfakasztó indulat a szentek lelkületében a részvét. Részvét a szenvedők iránt, s mert a legnagyobb szenvedők a bűnösök, hát elsősorban a bűnösök iránt. Megint csak Assisi Szent Ferencre gondolok, aki a montecasalei gvárdiánt három elutasított segélykérő szegénylegény után küldi, térdeljen eléjük, úgy ajánl-

jon nekik ennivalót, s úgy térdenállva kérlelje őket, hogy ne tegyenek többé semmi rosszat. (Fioretti, XXVI.) Meg is tértek.

Kevésbé ismeretes jelenet fordul elő Szent Anzelm canterbury-i érsek életében. Midőn egy plébánialátogató körútján kíséretével az úton lova-gol, egyszer csak nagy csaholást, lódobogást hall. Vadászok közelednek sebesen, előttük nyulat űző kutyák iramodnak. Szegény nyulacska mentené az irháját, ha lehetne. Egészen megzavarodik, befut a Szent lova alá. Az ebek oda már nem merik követni. A Szent kísérete nevet nyúl koma keser-ves helyzetén, de a Szent arca elborul. „Nem nevetnivaló dolog ez, — mondja, miközben az ebek dühösen csaholnak s a nyúl remegve lapít a ló lábai között — nem tréfa ez, mert lássátok, éppen így üldözi az ördög kísértéseivel az ember szegény lelkét, s talál-e a lélek mindig búvóhelyet, ahol az ördög támadásai elől mentve lehessen?” Mikor azután a vadászok mély tisztelettel köszön-tötték, megkérte őket, kössék pórázra kutyáikat és engedjék el a nyulat. Így is történt.

A szentek részvéte természetesen cselekvő, áldozatkész részvét. Könnyeik nem üres érzelgés jelei, hanem a szeretet művének megindítói.

A szentek részvéte a Karitásztörténetének mozgatóereje. Szent Lőrincről kezdve, aki a sze-gényekben látja az Egyház kincseit, a rabkiváltók,

árvanevelők, betegápolók, misszionáriusok és a legmodernebb szociális törekvésű szervezetek (Jézus Szíve Népkezelők, Szociális Testvérek, Missziós Társulat, Szegénygondozó Nővérek) mind a szentek könnyeinek világgyógyító erejéről tanúskodnak.

A szentek részvéte természetfölötti. Van természetes sajnálkozás is, az emberi érzésnek az az önmagát féltő megindulása, hogy „jaj, ha én jutnék ilyen keserves helyzetbe”. Ez sem hiábavaló, de a természetfölötti részvét továbbmutat. Az a szenvedő Krisztust látja a szenvedő embertestvéren, ahogyan ezt a gondolatot Szent Márton és Szent Erzsébet legendái is tükrözik. A keresztény irgalom mélyén ott van a Pietá, a szent Fia fölött gyászoló Fájdalmas Anya képe.

Nagy szívekbe több fájdalom fér, mint kicsinyekbe. Minél közelebb áll valaki Krisztushoz, annál mélyebben érzi a megváltásra váró lelkek kinját és gyászát. Annál inkább érzi a földi vándorlás keserűségeit is. Mert hiszen megváltásunk e földi élet folyamán sohasem lehet befejezett. Üdvösségünk fölül nem lehetünk bizonyosak; hitünk, reményünk, szeretetünk kialhatik. S ha az erényben szilárdak is tudnánk maradni, a Krisztus-ország lassú fejlődése, az elkerülhetetlen botrányok, a bűnök, a hívők aluszékonysága, a jók tehetetlensége, a gonoszok megátalkodottsága, a világot megfertőző ördögi mótelyek, „evilág fejedelmének”

állandóan megújuló látszólagos diadalai épp a mélyen érző és Krisztushoz hűséges lelket állandó fájdalommal tölti el. Aki nem szenved, nem is szeret.

A nagy Pascal arról elmélkedik, hogy az Olajfák hegyén a tanítványok aludtak, míg az Udvözítő a kínhalál előízét érezte. S ezt teszi hozzá: „Jézus halálküzdelve a világ végéig tart: nem szabad aludnunk.” De a részvéten kívül még egy fájdalma van a szenteknek. „Mint a szarvas a források vizére, úgy vágyik utánad, Istenem, a lelkem” (Zsolt. 41). A Fájdalmas Anyának szenvedései nem szűntek meg Krisztus Urunk feltámadásával. Hiszen egész életében, minden hátralevő napján égett a vágytól, hogy újra megláthassa Fiát. Hiszen minél jobban ismerjük Istent, annál jobban vágyunk teljes bírása után. Minél közelebb jut a vas a mágneshez, annál nagyobb lesz reá a magnas vonzóereje. Az Istenhez közeljutott lélek Keresztes Szent Jánossal kiáltja: „Ő szeretetnek égő lángheve, Mely oly gyöngéden ütsz sebet, Hol lelkem legmélyebb központja van . . . Műved, ha úgy tetszik, fejezd be, S tépd végre szét támadásodnak tárgyát.” Boldog, aki Isten szeretete miatt már nem találhat boldogságot a földön! „Boldogok, akik sírnak, mert ők vigasztalást nyernek. Boldogok, akik éheznek és szomjúhozak az igazságot, mert ő kielégítettnek.”

IV. ÖRÖMÖK.

Örülj, hogy élsz.

Öröm nélkül nem lehet élni. Az örömről nem lehet teljesen lemondani. Nem is akarunk örömtelenekké válni, csak válogatunk az örömök között. Az állandóakat választjuk, és nem az elmulókat, a tisztákat, s nem az örömmel keverteket. Nem elég-szünk meg egy cseppnyi kis örömmel, hanem a fogyhatatlan, teljes örömet, a boldogságot keressük.

A kereszténység ebben optimistának mutatkozik. Vádoltak minket, hogy mindent sötét színben látunk, mindenütt bűnt szimatolunk s a viruló szép földet siralomvölgyének tekintjük. De a keresztény vallás mégis arra tanít, hogy boldogok lehetünk, s azért örömhír, azért evangélium.

Nagyon durva hasonlattal ezt ilyenformán magyarázhatnám: gondoljunk valakit, aki nagy lakomára siet. Nem áll meg útközben sült gesztenyét venni a kofánál, nem nézi sóvár szemmel a hentesek kirakatait, vagy ha a szabadban jár, nem kutat mohón ehető gyökerek és bogyók után. A szegény

éhenkórász fordítva cselekszik. Minden kis örömet megragad, mert nincsen reménye nagyobbra. A gazdag lakomára hivatalos ember megveti a kicsi örömeiket, nem találja figyelmére méltóknak.

A léha örömök lázas keresése kétségbeesett lelkületre mutat. A súlyos beteg mindig új és új orvosszerrel kísérletezik, s mindegyiket csüggedten visszadobja. Akinek öröme nem belülről, saját lelkéből fakad, azon nem segít a legszebb ruha, a legérdekesebb színjáték, legúrabb társaság sem.

Az életnek kell örülni. Az életnek, amely Istentől indult és Istenhez tér vissza, amely tudással és szeretettel, munkával és imádsággal, győzelmekkel és áldozatokkal teljes.

Az örömhajhászó ember kétségbeesett ember. Az életet a maga egészében csúfnak, kegyetlennek és keservesnek ítéli. „Mentsük, ami menthető” — az ő jelszava. Élvezetei olyanok, mint a lakoma a siralomházban. Az elítélt még egyszer utoljára jól-lakhatik kedvenc ételével, borba fojthatja kínzó félelmét és szégyenét, elfelejtheti, mi vár rá. Így keres a kétségbeesett lelkű ember szórakozást. „Csak egyedül ne maradjak a lelkemmel, egyedül ne maradjak a végtelen mélység előtt, amelybe feltartóztathatatlanul bele kell zuhannom.”

Az egészséges lelkületű ember életében az öröm nem ritka mazsolaszem. Hiszen az élet, a fejlődés, a növekedés a maga benső természete

szerint örömmel jár. Az örömnek az élet természetes és természetfölötti vonalában kell lennie. Nem egy kellemes kitérőben vagy pihenésben, hanem a hétköznapi szövedékében kell megjelenie. „Örülj, hogy élsz” — mondják a követelőzőnek, és jogosan. Az egészséges élet a maga természetéből örömet. Ezt látja és vallja a keresztény optimizmus. Nem nyögvenyelő téstának nézi az életet, amelyet itt-ott, nagyritkán meg is kell fűszerezni, hanem a maga egészében tartja illatos, kedves és kíváncsi dolognak.

Egyszerű örömek.

Az örömet ne csak ünnepeken és szórakozásokban, kivételes és ritka alkalmakkor talál meg. A legnagyobb adományok ingyenesek és állandók. Miért csak betegségben érezzük az egészség értékét, miért csak számkivetésben a hazáét, miért csak háborúban becsüljük meg a béke boldogságát? Kenyér és víz, napsugár és levegő, szívünk minden dobbanása és minden lélekzetvételünk ajándék, meg nem érdemelt, meg nem szolgált, teljesen ingyenes adomány.

G. K. Chesterton egy költeményében így beszélgeti az életre váró magzatot:

„Ha én odajuthatnék, hol lomboságú fák
Nőnek, hol kék a tenger, s ragyog a napvilág!
Hol egy nagy tűz nevetne egész napon reám

és sötétzöld haj nőne a hegyek oldalán —
Ha szabad volna nekem meglátnom e csodát,
Bizony nagyon jó lennék és boldog odaát."

(By the Babe Unborn.)

Oly könnyen megfélelkezünk a háláról. Ne várjuk meg a bajt és csapást, hanem még jó dolgunkban gondoljunk Istenre. Ha hálások vagyunk iránta, míg jól áll a dolgunk, nem kell büntetésekkel figyelmeztetnie, hogy Ő az Úr, övé minden s mi csak megtűrt vendégek, koldusok vagyunk a portáján. Értsük meg, hogy nekünk nem jár semmi az Istentől. Sem étel, sem ital, sem ruha, sem levegő. Ahogy életet adott nekünk, éppúgy el is veheti az életünket, amikor akarja. A követelődző, kapzsi, élvhajász ember csúnya tolakodást követ el Istennel szemben. Ha vendégségben vagyunk, nem habzsolunk olyan mohón, hogy a gazdához egy szavunk sincs, nem sértjük meg házigazdánkat, míg jóvöltát élvezzük. Vendégek vagyunk a földön, Isten terített asztalánál ülünk, becsüljük meg a Gazdát. Örvendünk annak, amit kapunk tőle, de ne álljunk elő képtelen igényekkel.

Sőt, ne is kényeztessük magunkat. Aki nem volt igazán éhes, igazán szomjas, igazán fáradt, az nem is tudja, mit jelent a kenyér, a tiszta víz, a nyugodt fekvőhely. Aki nem fázott, nem értékeli a meleg tűzhelyet. „Fájdalom a boldogságnak egyik alkatrésze” (Vörösmarty).

Assisi Szent Ferenc és Fráter Masszeusz egy városban egy kevés ennivalót koldult össze, s ezzel a városon kívül egy forrásnál letelepedtek. „Ó fráter Masszeusz! — kiáltott fel Ferenc — nem is vagyunk mi méltók ily töméntelen kincsre!” Fráter Masszeusz csodálkozott: „Nincs se abroszunk, se késünk, se tányérunk, se tálunk, se házunk, se asztalunk, se szolgánk, se szolgálónk.” — „Emberkéztől eredő holmink nincsen, — felelt a Szent — de van égi adományunk, alamizsnakenyerünk, ez a szép kőasztal (mert egy nagy kő hevert a forrás mellett) és kristálytisztá forrásvizünk!” (Fioretti, XIII.) Nem volt-e igaza? S nem volt-e boldogabb, mint akárhány nagyúr hatfogásos lakomája mellett?

Válogatott örömök.

Az öröm az egészség jele. Mint az egészséges testi élet, úgy az egészséges szellemiség is örömben fürdik. Legkönnyebben élvezhető szellemi örömeinket a művészet adja. Ha a művészeteket felmenő sorrendbe állítom, talán legalacsonyabb a tánc. Szellemi tartalma nem sok, inkább csak az élet, egészség, jókedv kifejezője. Maradjon is az! Örvendjetelek, de az Úrban! (Phil. 4, 4.)

Legyen a tánc sport, egyes izmok, inak és tagok forgolódása. Legyen művészet, zene és szépség, nemes forma és arány.

De ne legyen táncotok, mint a régi legenda

mondja. Egy nagy bálon meglátott egy lány egy sötét tekintetű, fényes öltözetű ifjat. Amikor csak lehetett, körülötte mutatta magát, az ifjú fel is kérte. Felkérte, el sem akarta engedni többet. Sebesebben, sebesebben. Ó, ha örökké tartana ez a tánc! — sóhajtott a lány. Az ifjú vadabbul és vadabbul forgatta, a lány szédülni kezdett, elsötétedett előtte a világ, már csak az ifjú arcát látta, de az is mindig jobban elborult, eltorzult, és mosolya ördögi fintorrá változott, karjából kegyetlen emésztő tűz csapott fel, eltűntek, és a titokzatos párt senki sem látta többé . . .

Prózaí nyelven: az életöröm kedves megnyilatkozása legyen a tánc, de ne engedjétek, hogy idegen, szabad és tiszta egyéniségektől távol álló hatalom rabulejtő varázserejévé válják. Sohasem a végkimerülésig, sohasem önfeledten, mindig mértékkel és önuralommal: akkor marad a tánc szép és fegyelmezett lélek kifejezése.

A mozi úgyszólván a leginkább elterjedt szórakozás. Kár, mert elszoktat a gondolkodástól; az állandó szemléltetés, az apróra rágott szellemi anyag (amennyiben ilyenről egyáltalán szó lehet) értelmünket lebecsüli, önállótlaná, tehetetlenné teszi. Jó, ha egy évben két-három olyan filmet adnak, amely művelt ember lelkét gazdagíthatja.

De legtöbbször nem is a szellemi tartalomért, hanem valamelyik rajongásig szeretett szereplőért

tolonganak a mozipénztárak előtt. Annak a „csil-lagnak” a képe ott van a kis erszényben s ott lebeg az ábrándos kis lélekben. Jaj, az a szép bajusz! Az a bársonyos meleg hang! Az a lendületes mozgás!

Nem lehet vitatkozni az ilyen rajongással. Itt az észnek nem sok szava van. Annál több az akaratnak. S az akarat azt mondja: a saját életemet akarom élni s az érdekel csak, ami az én életemet alakítja. Az élet pedig nem komédia, hanem munka, s a rajongás örömeire nem szorulok rá, ha a komoly munka örömeit megismertem. Nem érek rá bámészkodni és epekedni: vár a kötelesség.

Önérzet dolga az egész. A beteg, a tehetetlen, a nyomorult megengedheti magának, hogy csak nézzen másokat, csak csodálja őket, milyen szépek, milyen ügyesek, de az egészségesnek magának kell az élet szolgálatába állania.

Nem igazi mély öröm-e, ha ezt mondhatják rólatok: „Ti vagytok a háziáldás — Fehérre meszelt kis falon, — Szegett kenyér az abroszon. — Ti a kútvíz a harmatos pohárba, — Duruzsoló, jóságos kályha, — Szekrényben illatos, puha, — Tündöklő, hófehér ruha, — Ti vagytok az olajmécs, mely álmatlan lobog — S imádkozik, míg mások alszanak. — A hervadtan is illatos csokor — A fészület alatt.” (Sík Sándor: A fekete kenyér.)

Nem szép-e, ha rátok illik a Szentírás dicsé-

rete az „erős asszonyról”: „Messze földön nincs hozzá fogható . . . Gyapjút, lent keresett és megmunkálta ügyes kezével. Hajnal előtt kelt fel, enni adott házanépének és jóllakatta családját. Szöllőt ültetett s nekigyürkőzve dolgozott benne. Nehéz munkára fogta kezét és ujja az orsót pergette. Kinyújtotta kezét a szűkölködő felé és megnyitotta markát a szegénynek. Nem fél házanépe a tél hidegétől, mert mindnyájuknak kétszeres ruha jutott” (Péld. 31, 10). Sajátmagának is szép öltözetet készített, teszi hozzá a Szentírás. De meg is érdemli. Egy lánytól sem irigylem azt a szép ruhát, amelyik saját kezének a műve. Pompázzon csak benne, tegye széppé a világot! Méltó a munkás az ő bérére.

A munka öröme jelzi az egyenes és biztos utat a családi élet örömei felé. Ezt jelzi a Szentírás elbeszélése Rebeka házasságáról. Ábrahám öreg szolgáját küldte háztűznézőbe. Egy kis vizet kér a sivatagi úttól kimerült szolga Náchor városának egy leányától. A leány éppen Rebeka. Nemcsak a szolgának ad korsójából, hanem merített a szolga tíz tevéjének is! El tudjátok képzelni, mennyit iszik tíz teve egy hosszú sivatagi út végén? Onként, kérés nélkül itatta meg őket a szorgalmas, dolgozkezü leány, — de azután ő is lett Izsák felesége, a választott nép és a mi Krisztusunk özanyja.

Legegészségesebb természetes öröm a jól végzett munka, a kísértések ellen védelem, a rosszkedv ellen vigasztalás, emberek előtt ez szerez becsületet s az Istennek ez hoz dicsőséget. A munka csak a megváltatlan embernek átok, a megváltottnak áldás. A bűnösnek a munka csak robot, a családi élet csak fájdalom, de a megváltás legalább a szentek lelkében és bizonyos fokig visszaállítja a paradicsomi állapotot, ahol a munka és a családi élet szent örömök forrása volt.

Mária a jobb részt választotta.

A munka zajából és nyugtalanságából néha mégis ki kell emelkednünk. A munka sohasem lehet végső megnyugvásunk, a családi élet zárt köre nem lehet minden vágyunk határa. Ha dolgozom, végül is tudnom kell, miért, minek dolgozom. Ha családi életben egymásra borulnak az emberszívek, mégis keresik azt a felsőbb szentesítést, amely összetartásukat megokolja és értelmessé teszi.

A művészet csúcspontjairól egy-egy pillantás nyílik az örök és változatlan értékek világába, a földi szereteten itt-ott keresztülcsillámlik valami örök és tiszta égi szeretet. Az igazi, mély öröm, az utóíz és keserűség nélküli, a szívet egészen betöltő csendes boldogság földi sikereknél és emberi szeretetreméltóságnál sokkal mélyebbről fakad.

Ezt a legnagyobb örömet csak az Isten szeretete nyújtja.

Mennyi öncsalás, mennyi tévelygés les a gyarló emberre még ebben a szent törekvésében is! Hányszor tévelyedik el épp a vallás nevében és a szentet hányszor forgatja ki mivoltából, hányszor űz belőle csúfot akaratlanul is. Minden jót hamisítanak. A vallásból eredő öröm is lehet hamis. Lehet csak hiúság, lehet beteges érzélgés, lehet önimádás és ridegség. Az önmegtágadás maszkja mögött az élettágadás jeges hidege merevíthet, az érzelmi áradások forrásai talán nagyon is szennyes és közönséges földi források. A hatalomvágy a buzgóság álarcában parádézik, a kényelmesség a jámborság mezébe öltözik, a kaján irigység és veszekedő izgágaság farizeus módon takarózhatik az Isten országának jelszavaival. Mindez és ezer más hiba úgy megbujhatik a vallásosság leple mögött, mint denevérek a templomtoronyban. De azért a torony mégis áldott és szent hely marad, s a vallás kiforgatásai, a vele takart bűnök és gyarlóságok ellenére a végső békét, a tiszta és megnyugtató örömet, mindennek csodálatos harmóniáját és a diadalmas élet egyetlen forrását csak a vallásban találjuk meg. A vallástalan embernek lehetnek örömei, de nem lehet boldogsága.

De ezért a boldogságért meg kell fizetni. A vallás örömei nem olcsó örömök. Nem élvezhetjük

őket fél szívvel és fél lélekkel, mint egy kis kerिंगőt egy vidám kiránduláson. A vallás egész lelket kíván. Ezt az egész lelket adhatjuk Istennek, földi, evilági hivatásban, munkában is, de ne csodálkozzunk, ha valaki egész életében csak ezt az egyetlen keresi s annak külső életformájában is kifejezést ad. Lehet Istent mindennél jobban szeretni, csak őt kívánni s őneki tetszeni a világban is, — de boldog az, akit Krisztus a lába elé ültet s hosszan elbeszélget vele, elszólítja a földi munkáktól s beavatja titkaiba. Istent meg lehet látni e világ tükrében, de még jobb őt szemtől-szembe látni. S boldog, aki már földi életében kezdi szemlélni az Isten arcát.

Isten az örömek csengőjével hívja a lelket. Van, akit munkára hív a csengő, van, akit gyermekhangok ezüstcsengése szólít, mást megint a nyíló boltajtó és a pénz pengése, örömei jelölik hivatását és mindenütt szolgálhatja Istent. De legnemesebb és legszebb csöngés az imádságra hívó harang szava: boldog, akinek lelkében az imádság harangja zúg minden földi örömnél hangosabban.

V. A VILÁG ÉS MAGÁNY.

Egyes régi bölcselők az embert mikrokozmosznak, kicsiny világnak tartották, amelyben minden megvan, amit a nagyvilág tartalmaz, csak épp kicsinyítve. Való igaz, hogy a lélek csodatükre az egész mindenséget felfogni képes, sőt még a mindenség Alkotóját is tükrözi, mint vízcsepp a napot.

Egy híres lélekbúvár (C. G. Jung) a szerint osztja típusokra az emberiséget, hogy a belső vagy a külső világra figyel-e legszívesebben. A két törekvés harmóniáját fejezi ki a költő, mikor a lélekről így beszél:

„Nagy a világ, nagy mindenütt neki,
S egy virágbimbó, vagy egy hangyaboly
Elég, ha szíve tiszta, gyermeki,
Száz csodát bámuldozni valahol.

S ki álmélkodni szívéből kíván,
Akármilyen tájon nézzen szerteszét:
A Himaláján s az útszéli fán —
Irva találja Isten kézjegyét.”

(Lendvai István: Világ és magány. 12. l.)

De nem mindenkiben valósul ez a boldog harmónia. Látunk embereket, akik a társaság rabjai, mások a magány remetéi. Velük szemben állnak azok az egészséges lelkek, akik a világban és magányban egyaránt megtalálják a lelki egyensúly helyzetét.

A világ rabjai. Vannak emberek, akik a magányt nem bírják. Egy percre sem akarnak egyedül lenni. Csak társas munkát végeznek szívesen, szórakozásukat a tömeggel keresik, a társaság, a tánc az életelemük. Kevés közülük a lelkiismeret nyugtalanságát akarja elfojtani, mint „Edward király”: „. . . elő síp, dob, zene, harsogjon harsona, Fülembe zúgja átkait a velszi lakoma.” A legtöbb csak felületes. Unatkozik egyedül. Nem ismeri saját belvilágát, de nem is kíváncsi rá. Nem érti a lélek értékét. Nem tudja, hogy „lelkünk egy csodálatos várkastély, egy darab gyémántból vagy ragyogó kristályból faragva, benne pedig sok lakás, mint ahogy az égben is sok van”. „A sok lakás közül legfontosabb a legbenső. Ebben folynak a bizalmas beszélgetések Isten és a lélek között.” (Nagy Szent Terézia: A belső várkastély. I. fejelet.) Ő ennek a várkastélynak csak az udvaráig jut el, azt bizony komornak és unalmasnak találja.

Van azután olyan is, aki fél a magánytól. Fél, hogy egy hatalmas parancs hangzanék fel ott, fél, hogy egy nagy hivatással kellene szembenéznie.

„Futottam előle a napokon át, az éjeken át,
Menekülve rohantam s elhagytam az évek
hosszú sorát.
Könnyek fátyla közé, nevetésnek az árka mögé,
A remények szép fasorán s a remegés
mocsarán . . .”

(Thompson: The Hound of Heaven.)

De az isteni Szeretet üldözi, nyugtalanítja, s ezt a nyugtalanságot kellene a zenekar ritmusainak, a tánc élvezetének, a bókoknak és a sikongásoknak túlharsogniok.

A világ rabjai közé tartoznak a gyávák is, akik értéküket az emberek ítéletéhez mérik, lázasan keresik mindenkinek a tetszését. Csillogni akarnak, szerepelni, kitűnni.

Platon szerelmes versében azt kívánta, bár csak ő lehetne az égboltozat, hogy ezer szemmel nézhessen kedvesére. Az ilyen világrabjai ellenkezőleg azt szeretnék, hogy órájuk nézzenek ezer vagy akár millió szemmel.

Pedig kell egyedül is megállni, kell a magány-nyal szembenézni. Az élet legnagyobb próbái egyedül találunk, döntő fordulataink lelkünk örök-magános belvilágában játszódnak le. S egyedül leszünk abban a pillanatban, amely az örökkévalóságba torkollik, a halál pillanatában. A világ el fog hagyni minket. Egyedül és meztelenül áll szembe a lélek Teremtőjével, Ítéelőjével. Előzzük meg Isten ítéletét a magános lelkiismeretvizsgálat önvádjával.

Az áldott magány. „A tölgy és a bükk tanítottak törvényedre, ó Uram” — vallja be Szent Bernát. Áldott magányt találunk mi is a szabad természetben. A városlakó ember természetellenes módon él. Innen rengeteg ferdesége. Innen számtalan bűnalkalom. Ezért olyan békétlen, nyugtalan. Nincs arányérzéke, nem tudja a fontosat a lényegtelenről megkülönböztetni, csinált világban ábrándozik. A természetszemlélete visszahelyezi őt az Isten ölébe. Látja kicsiségét, alázatossá lesz. Megérti, hogy az Isten törvényei ellenállhatatlanok. Az évszakok változása az idő kikerülhetetlen múlására, az őszi hervadás a halálra, a tavaszi rügyfakadás a feltámadásra emlékezteti. Milyen csodálatos látvány a természet nyugodt biztonsága, szent törvényszerűsége. A fűszál nem akar fenyősudár lenni s a veréb nem utánozza a pacsirtát. Minden azon a helyen van, ahová Isten állította. A szerénység, az alázatosság iskolája!

A természet magányában megtanuljuk a lassú, gondos, alapos munkát. Miért olyan szép a virág, olyan arányos a lepkeszárny rajza? Mert molekulánként mintázódott, formálódott, egyenként rakta le a nyugodt, ráérő és mégis percre pontos láthatatlan mester a festékszemcséket és illatcseppeket oda, ahová kellett.

Még a lehullott falevélnek is van erkölcse.

Melengeti, takarja, táplálja még holtában is termő
tövét.

Milyen hiú, üres és nevetséges az Isten nap-
világában minden alakoskodás és nagyizolás! Hogy
rikít a festék és milyen sántikálóvá tesz a magas
sarok! Milyen kicsike az önző, izgága ember, ha
a nagy hegyek, vagy a sűrű, sötét erdő, vagy a
végtelen tenger, vagy a hullámzó rónaság előte-
rébe állítom!

Nem tudják, mitől fosztják meg magukat,
akik a szabad természetbe csak zajos társaságban,
táskagrammofonnal, színes regénnyel, divatos öltö-
zetben tudnak kimenni, vagy alacsony és felelőt-
len romantika, érzélgés, flört egyszerű színpadi
díszlete gyanánt képesek csupán méltányolni.

Székely László „És a mi lelkünk nyugtalan”
című kötetében leírja a Tre Fontane-i trappista
kolostort. Rómától nem messze áll ez, hatalmas
eukaliptusz erdő szélén. Három kis forrás fölött
kápolna épült: a források Szent Pál apostol kivég-
zésének helyén fakadtak. Csöndes, bájos hely ez:
„nem márványból előbúvólt szobrok, — Nem a
kórus óveretű rácsa: Csakis a csend, a szent hely
varázsa.” S amint a költő a hallgatag szerzetesek
életén elmélkedik, felkiált:

„Ugyan, mit loholtok?

Megadhatják ezek a halk boltok,
Ha csendjükből csak egy kortyot isztok,
Az írt, a szót, a rég hajszott titkot.”

De a világ rabjai nem találják meg a csendet, még akkor sem, ha keresik.

„Míg ezek közt hánykódott a lelkem,
Gépkocsi jött, utasokkal telten.
Nagy robajjal keresték a csendet,
Nem találták, s bőszen tovamentek.”

A legújabb kor egyik legnagyobb hittudósa, J. H. Newman még oxfordi egyetemi tanár korában nagyon szeretett magánosan sétálgatni a Themse partján. Elnézegette a százados régi fákat, szívesen hallgatta az Angliában szokásos lefelé skálázó esti harangjátékot, meg-megállt egy-egy nyíló kis virág mellett s az titkokat sugott neki. Egy kollégája szembe jön vele, megáll és mosolyogva mondja: „Nunquam minus solus, quam cum solus”, — „ha magadban vagy, akkor igazán nem vagy egyedül”. Mit értett ezen? Azt, hogy Newman már akkor is mindig Isten jelenlétében járt. Hiszen ez a Newman imádkozott később így: „Hadd maradhassak mindig veled, rejtett, de élő Istenem. Te vagy szívem legmélyén. Te vagy életem élete. Minden lehelletem, értelmem minden jó gondolata, szívem minden nemes vágya jelenlétedből táplálkozik. A külső világban csak homályosan látlak, de benső tudatom a te hangodtól visszhangzik. Feléd fordulok: Mester, maradj velem. S ha én el akarnálak hagyni: Istenem, te ne hagyj el engem.”

Magányból a testvérekhez. A léleknek

is, mint a tengernek, megvan az ár-apálya. A tenger szabályos időközökben önmagába tér. Összevonja hajkait s széles partrészleteket hagy üresen. Az ég magasából hat reá valami ellenállhatatlan vonzás és feltornyosítja hullámain. Majd ismét megfordítja áramlásának irányát és lüktetve küldi tajtékos szélű hajkait a partnak, hogy elborítsa, illatossá és termékennyé tegye s újra szolgáljon a fűrge hajóknak s a kicsiny emberkéeknek.

Ilyen az Istennek szentelt lélek is. Égi vonzásnak engedve szállt önmagába, de azután ismét visszatér a világba. Hiszen maga az örök Főpap is így imádkozik értük: „Nem azt kérem, hogy vedd ki őket a világból, hanem hogy őrizd meg őket (a világban) a rossztól.” (Jn. 17, 15.) S hűségesen visszhangozza szándékát az Apostol, mikor keresztényeit nem tiltja el teljesen a pogányok társaságától. „Mert hiszen másképp ki kellene bujdosnotok a világból” — magyarázza (I Kor. 5, 10).

Még a keresztény remete sem szakad el teljesen a világtól, hanem állandóan imádkozik érte. Nem egészséges, nem krisztusi az embergyűlölő magánosság. Sok esetben éppen alantas forrásból ered. Onzést, érzékenykedő hiúságot, gyávaságot, a másokkal való együttérzés hiányát jelentheti.

Eltömegesedés és elmagánosodás a lelki élet két veszedelme. Beteg társadalmak azok, amelyekben a kiváló, előkelő lelkek önkéntes vagy kény-

szerű száműzetésbe vonulnak s a tömeg legromlottabbjai úsznak az ár felszínén. Mi ennek az orvossága?

Szent Domonkos adja meg a feleletet rendjének jelszavával: „Contemplata tradere” — Mózes gyanánt Istennel társalkodni s a Magasságbelitől vett erővel és bölcseséggel a nép közé sietni. A gőgös elzárkózás, a hideg megvetés, a sértett visszahúzódás nem Krisztus szellemében van. Mi lett volna velünk, ha Krisztus is így büntette volna értetlenségünket, keményszívűségünket?

A társasélet természetes iskolája a család. Mennyi alkalmat ad önzetlenségre, kedves áldozatokra, a szeretet apró gyakorlataira, amelyek Isten szemében mind érdemszerzőek. „Aki befogad egyet a legkisebbek közül, engem fogad be” (Mt. 18, 5) — mondja az Udvözítő. Aki egy pohár vizet ad valakinek Krisztus nevében, az is jutalmat nyer (Mk. 9, 40). Mennyi türelemnek, mennyi békességes jó szónak, mennyi önmegtagadásnak természetes és egészséges gyakorlótere a keresztény családi élet.

Nagyon megsajnáltam egy kisleányt, mert kérdésemre: „Van-e testvéred?” — azt felelte: „Hála Istennek, nincs!” Micsoda önzés, micsoda beteg és elkeseredett lélek szólt belőle!

És megdöbbenek, ha olyan leányt látok, aki szüleivel, testvéreivel nem képes békét tartani.

Hogy él majd ő családi életet? Hogyan alkalmazkodik, hogyan kedveskedik, hogyan szerez békét, hogyan derít majd fel egy házat? „Olyan a nyelves asszony, mint a csöpögő háztető.” „Mint a kövecses út az öreg ember lábának, olyan a nyelves asszony az ő urának.” „Jobb a kuckóba bújni, mint a veszedő asszonnyal egy szobában ülni.” — Ezt mind a bibliában olvassuk (Péld. 19, 13; Jézus, Sir. fia 25, 27; Péld. 21, 9).

Boldog házasságban akarsz élni? Szeresd testvéreidet, fogadj szót szüleidnek, őrizd meg a házi békét most, ifjúságodban. A meg nem értett, üldözött lelkek gyakran olyanok, mint a mesében kifigurázott gyerek, aki az erdő mellett játszadozott. Kurjantott egyet. Az erdőből visszakurjantolt valaki. „Ki vagy?” — kérdezte. „Ki vagy?” — felelték. Szó szót követett, végül a gyerek sírva szaladt haza az apjához. „Apukám, az erdőben egy olyan rossz fiú van, olyan csúnyákat mond nekem! Verje meg!” „Igazán megverjem?” S előrántja a pálcát és fenyegetve suhintja. „Jaj, ne bántson!” „Nem azt mondtad, hogy verjem meg azt a gyereket? Te mondtad a csúnyákat, az erdőből csak a visszhang felelt.”

Szabadság, egyenlőség, testvériség.

Ha az emberektől szeretetet és megbecsülést várunk, mindig a szabadság, egyenlőség és test-

vériség alapján kell hozzájuk közelednünk. Ezek a szavak a kereszténység szellemét lehelik.

Erkölcsei jócselekedet egyedül csak a szabad cselekedet lehet. A jóra senkit sem lehet kényszeríteni. A türelmetlen, haragos ember másból ki akarja kényszeríteni a jót. Fenyeget, erőszakoskodik. Talán eléri, hogy megtegyék, amit akart, de erkölcsi érték ebből nem fakad. Krisztus szellemében az jár el, aki a szeretetre épít. Az erkölcsi jószág finom virágát harapófogóval nem húzhatod ki a földből, de a nap meleg sugarai kicsalogatják. Szabad emberekre csak szeretettel lehet hatni, értékes cselekvésre csak szeretettel lehet indítani. És ez annyira igaz, hogy a jó Pásztor apácák alapítója, B. Pelletier anyja még a javítóintézetben is elsősorban szabadságot akart adni a leányoknak. Mikor a bíróság az első csoport elzúllott leányt küldi intézetbe, először is rabruha helyett szép ruhát ad nekik. Azután kiengedi őket a kertbe játszani. „Hát nem vagyunk már rabok?” — kérdi az egyik. „Itt csak azért vagytok, kicsikéim, hogy megtanuljátok a jó Istent szeretni, szolgálni. Meg hogy megszokjátok a munkát, jó lesz az nektek, mert így megélhettek majd és családot nevelhettek.” Így beszélt velük a jó főnöknő. A nevelő nővéreket pedig e szavakkal figyelmezteti: „Soha se bántsák a gyerekeket. Ha nem boldogulnak velük, küldessék át világi intézetbe, ehhez joguk van.

De mi sem tartjuk itt őket akaratuk ellenére . . .
A büntetés a legutolsó nevelési eszköz . . ."

Mindezek az utasítások egy romlott lányok fegyelmezésére szolgáló javítóintézetnek szólnak. Még itt is csak szabadságban, szeretetben lehet bízni és remélni. Mennyivel inkább, ha magunknál bizony nem rosszabb, sőt sokszor sokkal finomabb és nemesebb lelkekről van szó! (Vie Spirituelle, LI. k. 149—173.)

Mi ragaszkodunk a magunk szabadságához, ne vonjuk hát meg a szabadságot másoktól sem. A végtelenül bölcs és hatalmas Isten szabadságot hagy nekünk. Pedig ő igazán „jobban tudja“, mint mi, hogy mit kell tennünk. Ne akarjuk elvenni felebarátunktól, amit Isten adott neki. Mindentudók nem vagyunk, mindenhatók hiába akarnánk lenni.

De szabadságunk legyen Isten fiainak szabadsága. Hiába rázzuk le az emberek rabláncait, ha a bűn, a szenvedély, a gyűlölet ördögi bilincseit tovább viseljük.

És mert a kereszténység mindenkit fel akar szabadítani, nem engedi, hogy lélekben egymás rabjai legyünk, azért Isten előtti egyenlőséget is hirdet. Ha a végtelenhez hozzámérjük az egyet vagy a milliót, egyformán mindig végtelen marad a különbség. Ha a végtelen Istenhez hozzámérjük a lángelmét vagy a kis csecsemőt, egyformán gyenge és tehetetlen mindkettő. Isten előtt mind

csak bukdácsoló kis emberkék, porszemek vagyunk. Calderon költői gondolata a „Nagy világszínpad”. Némelyek ezen a színpadon királyi ruhákban, drágakövekkel ékesen hivalkodnak, mások kolduscondrában járnak-kelnek. Némelyik púpos öreget, némelyik szép ifjat játszik. De ha vége az előadásnak, mind levetik a kölcsönként gúnyákat, ledobják a maszkot, a parókát s úgy mennek a színeszek közös szállására. Ott már nem az számít, mit játszottál, hanem hogyan jászottad a szerepet. Nem azt kérdi a nagy Igazgató, vajjon Gertrud királyné voltál-e, vagy szegény Tiborc, hanem hogy azt mondtad-e, azt tetted-e, amit neked kellett. Az osztálygög éppoly kevésbé keresztény dolog, mint az osztályharc.

Egy Atyának gyermekei vagyunk. Ez a hittétel a keresztény testvériség alapja, ezt a testvériséget valljuk, valahányszor a Miatyánkot mondjuk. E testvériség magába ölel fehért és feketét, gazdagot és szegényt, öreget és fiatal. A keresztény testvériség értelmében mindenki királyfi: az egek Urának gyermeke, amint azt Mécs László olyan megragadóan énekli ismert költeményében (A királyfi három bánata).

A szabadság, egyenlőség, testvériség fonalán jutunk el az Atya imádásának szent magányából a felebaráti szeretet munkájának áldott szolgálatáig.

VI. HIT.

Van természetfölötti világ.

Láttál-e már vízcseppet mikroszkópon keresztül? Micsoda sürgés-forgás, milyen tarka és gazdag világ. Szabad szemmel sohasem vettéd volna észre.

S ha felmész a csillagvizsgálóba, az égen ismét új világ tárul eléd. Ősködök, tejutak, naprendszerek kavarganak, szédítenek. A messzelátó, a színeképelemző ezeknek is a mélyére hatol, felvilágosít felőlük, megnyitja titkaikat.

Természetesen senki sem kényszeríthet, hogy belenézz a mikroszkópba, a messzelátóba. Ha az orrod alá is dugják, még mindig le tudod csukni szemedet. Elzárkozhatol a magad kis világába, megelégedhetel szűk látóhatároddal. De ez nem változtat annak a rejtett világnak valóságán és értékén.

A léleknek van mikroszkópja vagy messzelátója. Van valami titkos rádiója, amely egy távoli hazából vesz csodás zenéket és életmentő utasításokat. A keresztségben egészen különleges

érzékét nyerünk a magasabb, természetfölötti világ tudomásulvételére. Mert hiszen kegyelmi áradat vesz körül, természetfölötti hatásokkal telt levegőt lélekezünk, Isten kiáradó malasztjában fürdünk. Magasabbra vagyunk hivatva, mintsem emberi érzés és ész magától sejtethné, Isten barátsága vár reánk, s ez nagyobb hivatás, mint királyságok és birodalmak kormányzása.

Isten föl is szerel arra, hogy csodáit megsejtessük. A megszentelő kegyelemmel együtt erényeket is önt lelkünkbe, s ezek között is kiváltképen az istenies, egyenesen az Ő megérzésére és szolgálatára, a Benne és Vele való életre irányuló készségeket.

Az istenies erények teljes érvényesülése esetén lelki világunk szédítő arányúvá bontakozhatnék, mint a szárított, összehajtott japán virág, ha friss vízbe dobják. Az istenies erények révén . . . ahogyan kezemmel fogom az író tollat, úgy kellene a lelkemmel fognom Istent. Ahogy fülemmel hallok a villamos csengetését, úgy kellene lelkemmel az Isten szavát hallanom.

Ez a képesség csíraszerűen már megvan bennünk, csak még nem élünk vele. Mintha rádiókészülékem még nem hangolódott volna be. Olyan vagyok az isteni dolgokkal szemben, mint a kis-macska a láthatókkal: van szeme, mégsem lát még vele. Mintha a tudatlan téglahordót ültetném

Chopin zongorája elé: ott a hibátlan mechanizmus, mégsem tud belőle melódiát kicsalni. A természet-fölöttiség zengő-búgó csodaorgonája előtt érzéketlen és járatlan téglahordók vagyunk. Csak át-át-csap fölöttünk az isteni végtelenség, mint hullám a szikla fölött, de nem termékenyíti meg lelkünk talaját, mint a májusi eső a búzaföldet. Krisztus „hatalmat adott nekünk Isten fiaivá lenni” (Jn. 1), de „még nem lett nyilvánvaló, hogy mivé leszünk” (I Jn. 3, 2).

És mégis ott rejlik már Isten a lelkünk mélyén, benne lakik a megszentelő kegyelem által. Gondolat- és érzésvilágunk már magában rejti a mennyország kiteljesedését, magában rejti, mint a makk a tölgyet, mint az almamag az almafa lombját, virágát, illatát.

Meg kell találnunk Istent a lelkünkben. Prohászka Ottokár mondta: „Kereshetik az Istent fűben-fában, földön és égen, sőt akár a legméltóságosabb Oltáriszentségben is — sohasem fogják megtalálni, ha nem találják meg előbb a lelkükben!”

A lelkünk kicsi földjén páratlan értékű gyöngyszem van elrejtve. Az istenies erények varázsvesszejével megtaláljuk lelkünkben a gyöngyszemet: Isten bírását.

A világ világossága.

„Én vagyok a világ világossága” (Jn. 8, 12) — mondotta Krisztus Urunk. „Aki engem követ, nem jár sötétségben.” A világosságot magát nem nézzük, hanem a világosságban látunk. A mi értelmünk kicsi mécses. Nem világít messzire. Ha sötét szobámban valamit jól meg akarok nézni, a mécseshez közelítem. De Krisztus a lelkek napja. A mécsvilág nem vetekedhetik a napvilággal. A napot nem tehetem a mécsesem mellé, hogy a mécs fényénél megnézzem, milyen. Krisztus „rabul ejti értelmemet” (2 Kor. 10, 5). Nem szabad őt kémlelgetnem, hanem el kell fogadnom fényességét. Hiszen tehetek úgy is, mint Amerikai Elektra az O’Neill tragédiájában, bedeszkázhatom ajtóimat, ablakaimat, elrejtőzhetem a világosság elől. De ez öngyilkosság és árulás a szememmel, a lelkemmel szemben: mert a szemem, a lelkem látásra teremt. És csak a világosságban, Krisztusban, az Istenben tud látni.

Ezért nem úgy mondjuk: hiszek Istennek, hiszek Krisztusnak. Hanem így: Hiszek Istenben, hiszek Krisztusban. Értelmemnek valahogyan egyesülnie kell az isteni értelemmel, az örök Igével. Egy másik ember értelmével nem válhatunk eggyé. Azért soha embernek vakon hinnünk nem szabad. A legbölcsebb, a legszentebb is tévedhet. De Isten világosságának napfénye elnyeli és magába rejti

az emberi ész kicsi sugarát. „Aki lelkével Istenhez tapad, egy szellemmé lesz vele” — mondja merészen az Apostol (I Kor. 6, 17).

Isten szeme világító szem. Megvilágítja, amire ránéz. Ha hiszek, én is Isten szemével nézek. Új, igaz látószögem van, mert magasból tekintek szerte-szét. Van béka-perspektíva, amely mindent csak az útszéli árok távlatából mér és figyel. Ilyen béka-perspektívája lehet a lénaknak, a kapzsinak, a kéjvágyónak, a hiúnak. És van sas-perspektíva: a nagylelkűek, nemesen érzők és gondolkodók látószöge. Mikor egy részeges fickó borospincét lát, az iváson jár az esze: íme a béka-perspektíva. Mikor Széchenyi István lát borospincét, azon elmélkedik, hogyan lendíthetné föl hazáját, népét az okos szőlőművelés a borkelés által: sas-perspektíva. De még ennél is mennyivel magasabb az az isteni perspektíva, amely nemcsak „egész nemzetekeket hord szívében”, hanem a világ üdvösségén és az Atya dicsőségén tekint végig.

A hit által megtalálom az Istent lelkemben. S a világban, Isten teremtésében is otthon vagyok, mint a gyermek atyja szántóföldjén. Elfogulatlanul, tiszta szemmel nézek a hit által mindenre. Az emberi testnek és léleknek, a természet világának, az élettannak és az életviszonyoknak nincsen olyan rejteke, amelyre a hit ne tiszta szemmel tudna nézni.

A hívő lélek isteni nyugalommal és elfogulatlanul tekint a föld nyüzsgésére és izgalmaira. Neki semmi sem vörös posztó. A szenvedély és önzés nem zavarja meg tisztalátását.

A hit olyan, mint a Röntgen-fény. Átvilágít mindent. Felfedi a rejtett betegséget és hibát a mosolygó arcú bűnön, de megmutatja a jó dolgok belső eresztékeit és ízeléseit is. Divatok, szeszélyek, változó koráramlatok és jelszavak nem izgatják, mert a felszín alá tud hatolni.

A leánylélek bizonytalanságát, érzelmi hullámain, vonzódásait és ellenszenveit mérsékli, józanítja; a bizonytalanságban szilárd pontot, a kétségekben irányítást, önző és hízelgő tanácsadók között biztos eligazítást ad a ragyogó Isten-szem, a lelket tiszta fényével elárasztó, a hit által benne lakó Krisztus.

A hit gyökere az eleven kapcsolat Istennel. Ebből a gyökérből természetesen fakad, hogy az egyes hittételeket elfogadjuk a nélkül, hogy egyenként kellene őket bizonygatnunk. Egyik-másik hit-tételt talán magábanvéve nehezen szíveljük, mert nem értjük. De ez másodrangú kérdés. Nem szükséges mindent értenünk. „Ezer nehézség nem tesz ki egyetlenegy kételyt” — szokta mondani Newman.

A hit új látást jelent. Azt nem lehet rádisputálni az emberekre. Ne keressük a hitnek kétszer-kettő négy forma bizonyításait. Az élet

nem elég arra, hogy mindenegyes lehető nehézség végére járjunk. Ha minden falat ételemet előbb kémiai analízisnek vetném alá, csak úgy enném meg, éhen kellene halnom. Élünk a hit szerint, akkor könnyű hinnünk. A hit olyan, mint a cukor. Csak akkor tudjuk igazán, hogy édes, ha már szánkba vettük.

Minél nagyobb egy kincs, annál többen irigylik. Hitünknek is vannak ellenségei. Egy matrózt a vihar valami csodaszigetre vetett ki. A szigeten csupa vak lakott. De olyan vakok, hogy a szemet nem is ismerték. Befogadták a hajótöröttet, s az már régóta élt közöttük, a nyelvüket is megtanulta. Egyszer csak hallja, amint a szigetlakók így beszélgetnek: „Észrevettétek, milyen különösen viselkedik ez a szegény idegen? Milyen szeles, gyors mozgású, milyen izgékony. Tudjátok, mi a baja? Két furcsa golyó van az arcában. Meg kell operálni, ki kell venni, akkor majd megváltozik.”

A tengerész természetesen nem hagyta kívátni a szemét a vakok kedvéért, hanem sietve odébb állt. Hívó, te se hagyd, hogy a hitetlenek megvakítsanak.

Ez a matróz látott, azért viselkedett máskép, mint vak vendéglátói. Vajjon az én viselkedésem változtat-e az a lelki szem, lelki látás, amelyet a hit ad meg? Máskép tanulok-e, beszélgetek-e, szórakozom-e, barátkozom-e, amiért hiszek?

Figyeld meg a háziasszonyt, mikor kenyeret dagaszt. Milyen hosszú ideig, mekkora erőfeszítéssel dolgozik. Azt akarja, hogy a kovász egészen átjárja a tésztát. Így kell hitemnek is életem minden pillanatát átjárnia.

Élő hit.

„Az igaz a hitből él” (Zsid. 10, 38). Emlékezetünkben töménytelen adat halmozódott össze, s nem mindegyik érinti életemet, magatartásomat. Illik tudnom, hogy a Zalán futása 1825-ben jelent meg, de ez a tudás nem változtat az életmódomon. Hallottam, hogy a Mount Everest a világ legmagasabb hegye, de ez a tudat sétáimra nincs hatással.

A hit dolgaival másképp vagyunk, legalább is másképp kell lennünk. Nem szabad vízhatlan falakkal kettéválasztani lelkünket hétköznapi és vasárnapi, világi és jámbor félre. Nem lelkesedhetünk a társaságban azért, amit elítélünk a templomban. Ha a gyűlölködés rossz a magánéletben, rossz az Isten színe előtt, akkor rossz a közéletben, a politikában, a népek között is. Ha a párbaj bűn, akkor nem fogom jó szemmel nézni senkiben. Ha a házasság szentség, akkor nem nevetek a házasságtörésen, ha éppen csak színpadon vagy mozivásznon is látom. Ha hiszek az isteni Gondviselésben, akkor nem zúgolódom a rossz idő miatt. Ha vallásom örök életről tanít, nem rendezkedem úgy be a

földön, mintha itt telnék be a sorsom. Ha hiszek a pokolban, akkor borzadok a halálos bűnnek még az árnyékától is. Ha hiszek az Oltáriszentségben, akkor nem pukkedlit csinálok térdhajtás helyett, mikor a templomba lépek.

Ha a nemes oltvány nem kapcsolódik az alany nedvkeringésébe, leszárad. A hit nemes oltványának is lelkem életkörébe kell kapcsolódnia. Más szóval: a hitetlenség, a kételkedés nagyon sokszor abból származik, hogy az ember nem hite szerint él.

Azok a testi szervek, amelyeket sohasem használunk, meggyengülnek, bizonyos körülmények között el is sorvadnak. Lord Baden Powell írja, hogy Indiában látott fakirokat, akik szándékosan engedték elsorvadni egyik karjukat. Feltartották a fejük fölé, és megfogadták, hogy soha semmire nem fogják használni. Így száradt el a karjuk. Aki pedig a hitét nem használja, nem a szerint él, annak a hite szárad el.

Mennyi az ilyen félhitű ember! Vizsgáld meg magadat, nem fenyeget-e ez a veszély. Alkalmazd hitedet minden helyzetben. Nézz mindenre a hit szempontjából. Ha regényt olvasol, próbáld összevetni a szereplők magatartását azzal az erkölccsel, amelyet a hittanórán tanultál. Tedd meg ezt iskolai kötelező olvasmányaiddal is. Nem azért, hogy ítélezzél elevenek és holtak fölött, hanem csak azért,

hogy tisztán láss, különbséget tudj tenni bűn és erény között. Az Ember Tragédiája fenséges alkotás: de hetedik színének úgyszólván minden során meglátszik, hogy nem katolikus ember írta. Ezt észrevehetjük és észre kell vennünk, nem azért, hogy elítéljük a költőt, hanem hogy hitünk szerint gondolkozzunk.

„Tudom, kinek hittem” — kiáltja büszkén Szent Pál (2 Tim. 1, 12). Istennek és nem embereknek. Nem édesanyádnak, édesapádnak, nem plébánosodnak, tanárodnak, nem a kiskáténak vagy a tankönyvnek.

„Egy világ összedült bennem, amikor arról hallottam” — mondta nekem valaki egy jámbornak vélt személy kitudódott titkos bűnéről. „Azóta nem hiszek.” Szegény csalódott lélek! Nem Istenben hitt, hanem egy szellemes, okos, kiváló, de mégis csak gyalró emberben.

Elromlik a villanykörtéd. Nem világít többet. Azért tovább is hiszel a villanyáramban. A rossz körtét kicsavarod, másikat teszel a helyébe. A gyalró ember, még ha isteni titkokat is hirdet, elromolhatik. De a kegyelem isteni árama sohasem áll meg.

Csak annak szeretünk hinni, akit személyes kapcsolat köt hozzánk. Egészen másképp vesszük az olyantól a szót. Annak hiszünk legszívesebben, aki szeret minket. Ki szeret legjobban? Ki nem

áltat? Ki bizonyította be kinhalálával szeretetét irántam? Könnyű a felelet: Jézus Krisztus. „Az Isten Fiának hitében élek, mert ő szeretett engem és életét adta értem” (Gal. 2, 20). „Hittünk a szeretetnek” (Ján. 4, 16).

Ha valamikor kétségeid lesznek, ha hitellenes szavak fészkelik magukat elmédbe, ha botrányokat, hithagyásokat, árulásokat tapasztalsz és már-már megingasz hitedben, gondolj Krisztusra, aki mindhalálig szeretett, imádkozzál több szeretetért, és a szeretet forrósága új lángra lobbantja hited fényét is.

VII. REMÉNY.

Krisztus a küzdő Egyházban. Ha valaki keserű lélekkel forgatná az Egyház történelmének lapjait, arra a meggyőződésre juthatna, hogy az Egyház egész története egy historia calamitatum, szerencsétlenségek története. Hiszen alapítója az akasztófánál is szörnyűbb kereszten végzi életét, a tizenkét apostolból csak egyetlenegy kerül el a kínhalált, a többivel lángok, pallos, kés, szögeskerék végez. S mikor a római Cézárok üldöző vadsága lankad, Konstantin utódai agyontámogatják az Egyházat, betolakodnak a szentélybe. „Felnyög a földkerekség és ariánusnak vallja magát”, a katolikusok kisebbségben maradnak. Mire a római világot annyira-amennyire átjárja az evangéliumi kovász, az a római világ máris összeomlik. Míg Nyugaton barbárok keresztelkednek, a hit bölcsője a félhold zsákmányává lesz. A pápai trónussal feslett Teodórák és piperkőceik játszanak kényükre-kedvükre egy századon át, a német császárnak kell rendet csinálnia, de nem ingyen teszi, ő is beletalpál az egyházi jogokba. A pápaság ugyan ismét

felemelkedik, de csak évszázados küzdelem után, s alig szerezte vissza szabadságát és tekintélyét, megint elveszti azt. Az avignoni fogság alatt fél Európa elidegenedik tőle, miután Kelet már előbb széttépte Krisztus varratlan köntösét. Betetőzésül jó a nyugati egyházszakadás, az ennél is rettentesebb reformáció. Nyomában a minden hitet elvető, megcsúfoló észelvőség, a minden tekintélyt sárba-tipró forradalmak, az ipar kifejlődésével az elkeseredett munkástömegek elpártolása a mai bolsevizmusig és újpogányságig. Kétezer keserves esztendő. Krisztus helytartója mindig láthatatlan, sokszor pedig ugyancsak látható töviskoronát viselt.

De az Egyház mégis mindig remélt. Érezte, hogy benne az Isten él és győz. A szentek, az egyházfők is telve vannak emberi gyöngeségekkel, de mégis azt mondhatják: „Hiába gyenge valaki, az Isten kezében erősebb az embereknél” (1 Kor. 1, 25). És ami az Egyház közös életében oly csodálatosan teljesedik mindennap, hogy a fegyvertelen, szenvedélyekre nem támaszkodó, az emberi önzéssel és kéjvágygal szembeszálló, egyszerű és szelíd, sokszor gyarló és kisszerű vezetőktől kormányzott bárányok túlélik a vérengző farkasokat és üvöltő oroszlanokat, az ismétlődik kisebb arányokban az egyes keresztény ember életében. Őrá is vonatkozik Krisztus vigasztalása, amelyet a gyarlóságát panaszló Apostolnak adott: „Elég neked az én

kegyelmem, mert az erény a gyöngeségben lesz tökéletessé" (2 Kor. 12, 9).

Remény a külső bajokban. A keresztény remény nem a külső siker reménye. Krisztus nem ígérte nekünk, hogy mindig egészségesek leszünk, hogy nem fogunk szegénységet szenvedni, hogy családi boldogságban lesz részünk, hogy vállalkozásaink sikerülnek, hogy embertársaink megértéssel lesznek irántunk, hogy jó hírünk lesz, hogy dicsérnek vagy legalább megbecsülnek. Ellenkezőleg, azt mondotta: „Nem nagyobb a szolga uránál, sem a tanítvány mesterénél. Engem is üldöztek, titeket is üldözni fognak" (Jn. 15, 20). És külön hangoztatja, hogy az isteni Gondviselés a földön nem tesz különbséget jók és gonoszok között. Mennyei Atyám mondja, „napját fölkelte jókra és gonoszokra egyaránt, esőt ad igazaknak és hamisaknak" (Mt. 5, 46). Aki misehallgatásával, alamizsnáival, gyónásaival, bűcsújárásaival földi bajoktól akarná magát megvédelmezni, az nagyon nagy csalódásnak tenné ki magát és egyúttal elárulná, hogy hírből sem ismeri a keresztény remény érzületét. Igaz, hogy bizonyos bűnök, például a részegesség, a kicsapongás földi büntetést hoznak magukkal, bizonyos erények, mint a szerénység, a takarékoság földi jutalommal járnak, de ez a dolgok természetéből és nem valami külön isteni beavatkozásból következik.

Sőt, Isten nem is jutalmazhatja földi javakkal

a keresztény erényt. A megfizetett erény nem erény, hanem haszonlesés. Isten azt akarja, hogy Őt szeressük, és ne ajándékait.

Ha már az Egyház története is a szenvedések szakadatlan sorozata, a szentek élete még inkább az. A szentek reménye nem naív optimizmus, nem érzelmős filmek happy end-romantikája, hanem törhetetlen ragaszkodás az élő Istenhez. „Ha minden elmarad, Isten el nem marad” — imádkozik Rákóczi, s imádságáról a Márvány-tenger partján sem feledkezik meg, mikor már valóban minden elmaradt, család, kincs, hír, szabadság s végül az egészség is.

Az Egyház történetében annyi vértanúval találkozunk! Szinte tudomásul sem vesszük, el sem olvassuk szenvedéseik történetét, hiszen olyan kegyetlenül egyforma a dolog. Valami cézár vagy vad nép főnöke vagy szultán vagy diktátor megharagszik a keresztényre, mert isteni és emberi jogok mellett bátran kiállott, és jön a kard, a tűz, a kötél, a puskagolyó, a korbács, a bilincs, a kínpad, — a halál. Oly fájdalmasan és állandóan ugyanaz. S akkor hol marad a remény helye? Csak ennyit ad Krisztus az ő híveinek?

A keresztény reménye nem földi remény. A keresztény azért remél, mert Krisztust érzi és találja küzdő lelkében. Akármit tehetnek vele, tehetnek olyan rémségeket, amelyeket leírni és elmondani nem lehet, mert a szégyen és a borzadás megné-

mítanak, a keresztény remény akkor is megmarad. És nem is tudna állhatatos maradni a hitvalló, a vértanú, ha egy emberfeletti hatalom nem élne benne, ha nem erősitené a lelkében lakozó Krisztus. A keresztény remény csodát művel. Nem a legendák és a jámbor képzelet csodáját, amely megbénítaná a hóhér karját, eloltaná a máglya tűzét és megnyitná a földet, hogy pokolba taszítsa a zsarnokot — hanem egy benső, titokzatos és hatalmas csodát: a törékeny embernek erőt ad szembeszállni a kínok kínjával, a válogatott szörnyűségekkel. Erőt ad neki a mocsok és undokság közepette tisztának maradni, a gyűlölet nyilai közt szeretni és a legnagyobb szenvedésekben Istent imádni és dicsőíteni. Nagyobb csoda, mintha Isten megakadályozná a szenvedéseket.

Képzeljük Keresztelő Szent Jánost börtönében. Megláncolva, tehetetlenül, gyalázatos földi hatalmasságoknak, mégcsak nem is uralkodónak, hanem egy táncosnőnek odadobva játéklabda gyanánt! Tudja, hogy meg kell halnia, de azt is tudja, hogy Isten diadalmaskodik, érzi Istent küzdő és győztes lelkében!

Gondoljunk Szent István királyunkra utolsó éveiben. Nincs, akire nyugodtan hagyhatná koronáját, mintha minden hiába lett volna, mintha élete egész munkájának vele együtt el kellene tűnnie a földről. Szent gyermekét Isten visszavette tőle, a

pogányság még palotájába, betegágya mellé is orgyilkossal tör be. Utolsó órájában a költő (Sík Sándor) ezeket a szavakat adja ajkára: „Itt állok, Uram, életem romjain. Meztelenül, mint a koldus. Úttalanabbul, mint az eltévedt gyermek az éjszakában. Mindennek vége . . . Most már nincs senki más . . . Csak az Isten! . . .” Ime, ez a keresztény remény. Az Istenben bízik, és semmi másban. Nem erőben, egészségben, bölcsességben. Csak az Istenben. Annyira, mint Jób: „Még ha megöl is, Őbenne remélek!” (Jób 13, 15.)

Vagy idézzük fel Keresztes Szent Jánost, akinek egy szerzetet kellene megreformálnia, és ellenségei kicsi oduba zárják, s heteken át, nap-nap után barátai árulásáról, műve összeomlásáról hazudnak neki metsző gúnnyal, miközben testi szenvedésekről is bőségesen gondoskodnak? Idézzük Kalazanti Szent Józsefet? Kilencven éves éppen, mikor X. Ince pápa bullája élete egész művét látszólag tönkre teszi. Morus Tamást, aki mosolyogva megy a vérpadra és tréfálni képes: „Szakállamat ne bántsák, mondja, az nem követett el felségsértést.” Földi reménytelenségben, de természetfölötti, örök reményben ragyognak ezek a lelkek; nincs többé a földön semmi támaszuk, de küzdő lelkükben ott az Isten!

Állítsuk magunk elé a legszentebb és legnagyobb reménykedőt: a Fájdalmas Anyát a ke-

resztfa alatt. Ajkára adhatjuk Jeremiás panaszát: „Ti mindnyájan, kik a fájdalemak útján jártok, figyeljetek rám, s nézzétek, van-e olyan szenvedés, mint az enyém?” (Jer. sir. 1, 12.) Szeretetedért gyűlöletet arattál? Szenved, betegségben silylódik vagy talán meghalt az, akit szeretsz? Kigúnyolnak, lenéznek, megvetnek? Nincs, aki a könnyeidben részvétellel lenne irántad? Nézd a Fájdalemak Anyját és tanulj tőle, — nem sírni, kétségbeesni és megingani — tanulj tőle remélni. Ott a keresztfán még remélni, ez valóban emberfölötti, valóban csodálatos és imádandó dolog: imádandó, mert egy imádandó Isten lakott Mária szívében a megszentelő kegyelem teljessége által, s ez az Isten csöpgöttetett szívébe reményt még itt is, ekkor is.

A belső küzdelmekben.

De nem mindenki mer a Szent Szűz nyomába lépni. Ő könnyen viselte el a szenvedést, hiszen malaszttal teljes volt mindig. De én nem a szenvedés, hanem a bűn miatt vesztettem el a reményt. Reméljen a szent, de mit tegyen a bűnös?

A bűnös is megtalálhatja Istent küzdő lelkében. Krisztus még akkor is küzd értünk, ha mi magunk támadjuk hátba. Bizonyos háborúkban a pogányok keresztény rabokat hajszoltak az első sorokba. Így hajszolja az ördög Krisztus ellen a bűnöst. A raboknak csak abban lehetett reményük,

ha vereséget szenvednek. A bűnösnek is az lehet a reménye, hogy Krisztus legyőzi a rabszolgatartó Gonoszat.

És ha még a bűnös is remélhet, sőt remélni köteles, mennyivel inkább a megkísértett, az ingadozó, a bukdácsoló, de fel-feltápászkodó, gyöngé akarató lélek! Különösen akkor remélhet, ha fáj neki tökéletlensége, ha érzi méltatlanságát, ha a végtelen isteni tisztaság és érintetlen felség fájó vággyal tölti el őt. Akkor neki is szól az, amit Pascal hallott: „Nem keresnél engem, ha már valamilyen módon meg nem találta volna.”

Sienai Szent Katalin egyházban undok kísértések alatt nyögött. Kemény lelki küzdelem, kínos tusakodás után ismét megbékült a lelke. Ekkor felsóhajtott a tiszta isteni Jegyeshez: „Uram, hol voltál, amíg én gyötrődtem elhagyottan, kínos küzdelemben?” „A szívedben voltam, leányom” — volt az Üdvözítő válasza. Nem baj, hogy súlyos kísértéssel küzdünk, csak valóban küzdjünk ellene.

Gyakran a jámbor lelkek járatlanságból, ügyetlenségből megnehezítik maguknak a reménykedést. Úgy megijednek a kísértéstől, annyira félnek tőle, hogy ezzel a görcsös magatartással egyenesen lelkükbe vésik. Úgy tesznek, mint akinek lángot fogott a ruhája, s most ijedtében össze-vissza-futkos, a helyett, hogy nyugton maradna s okosan védekezne. A kísértés ellen nem védelem a „nem

akarom", sem az ijedtség, mégcsak az imádság sem mindig a legjobb, hanem valami érdekes, szórakoztató, kedves elfoglaltság keresése. Kell, hogy mindenkinek legyen olyan érdeklődési területe, amelyhez mindig szívesen visszatér, amely egész figyelmét lekötni képes. Lehet ez tudomány, zene, művészet, technika, karitás, vagy akármilyen nemes és ártatlan foglalkozás, a fő az, hogy képzeletünket lekösse és érdekeljen minket. Mint a gaz a műveletlen kertben, úgy burjánzik el a kísértés, a rossz gondolat az üres lélekben. Ha a kertet egészséges, erős növényzettel beültetjük, az maga segít elfojtani a gatz — s éppen így elűzi a rossz gondolatokat az egészséges, kedves foglalkozás. Erre a természetes alapra támaszkodik azután a remény természetfölötti erénye, amely kiüzi lelkünkől az esztelen félelmet, az aggályoskodást.

Az aggályos lélek főképp abban hibázik, hogy a jóságos, szerető Krisztus-arcot képzeletében torz kényúri jelenséggé formálja át, nem mer és nem akar bízni Jézus szerető Szívében. Pedig elég gondolatban Jézus szent Szívére nézni, hogy reményünk soha ki ne fogyjon. „Hiszen azért jött az Emberfia, hogy megmentse, ami elveszett" (Mt. 15, 11), „nem a lelkeket elveszíteni, hanem üdvözíteni jött el" (Lk. 9, 56). Bízunk a Jó Pásztorban, aki bárányát a tövisek között is megtalálja, sebeit bekötözi és vállán viszi haza a szegény eltévedtet!

Minden a tiétek! Ez a mi Udvözítőnk az egész világnak ura, a történelmet ő szövi, hullámainak ő parancsol. Semmi sem történik tudta nélkül, semmi sem véletlen, semmi sem hiábavaló. A mi életünket is bölcs előrelátással rendezte be. Mindenről tud, ami velünk történik, mindent akar, ami velünk történik. Minden esemény egy jelet, egy parancsot, egy isteni óhajtást rejt magában. Célzás arra, hogy mit kellene tennünk, utalás arra, hogy Isten mit kíván tőlünk.

Az események lehetnek nagyon fájdalmasak. De talán épp erre volt szükségünk. A fuldoklót néha nem lehet másképp megmenteni, csak ha előbb egy jól irányzott csapással eszméletlenné teszik. Így bénítja meg olykor Isten minden erőfeszítésünket, teszi sikertelenné próbálkozásainkat, hasztalanná igyekezetünket. Mi szenvedhetünk vereséget, de az Isten mindig győz. Az ördög is, akarata ellenére, mindig Isten nagyobb dicsőségén kénytelen dolgozni. „Isten görbe tollal is egyenesen tud írni” (Caudel: A selyemcipő).

Minden a miénk! Minden üdvösségünket szolgálja — ha mi is Krisztuséi vagyunk (1 Kor. 3, 22). Hétköznapi találkozások, látszólag jelentéktelen események Isten országának építő köveivé lesznek. De csak akkor, ha a remény szellemében fogadjuk őket. Egy fiatal tanítónő analfabéta-kurzust szervezett egyik pesti külvárosban. Az első

öreg anyóka, akihez bekopog, sírva fogadja: „Már annyit imádkoztam, mondja, és tudtam, hogy jönni fog valaki, és világosságot gyújt nekem. Annyit imádkoztam, úgy vártam a világosságot!” S ez a találkozás a tanítónőnek hivatástudatot, az anyókanak lelki újjászületést hozott. Lelkünk üdvösségére való a siker és kudarcc egyaránt. „Nem a siker a fontos, hanem az eszmék szolgálata” — mondotta Liszt Ferenc.

Végtelen energiaforrás áll rendelkezésünkre. „Ha Isten velünk, ki ellenünk? Aki saját Fiát nem kímélte, hanem értünk, mindnyájunkért átadta őt, hogyne adott volna vele mindent nekünk? . . . Ki választhat el Krisztus szeretetétől? Uldözés, szorongattatás, éhség, mezítelenség, szenvedés, kard? Mindezek fölött diadalmaskodunk az által, aki szeret minket. Bizonyos vagyok felőle, sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem hatalmasságok, sem az eljövendők, sem a mélységek, sem a magasságok, sem bármi más teremtmény nem választhat el minket az Isten szeretetétől a Krisztus Jézusban.” (Róm. 8, 31. skk.)

Bármi történjék a reménykedővel, érzi maga fölött Isten kezét. Legfőképen érzi azonban saját törhetetlen erejében és munkálkodásában. „Mindenne képes vagyok az által, aki megerősít engem” (Fil. 4, 13).

VIII. TEREMTŐ SZERETET.

Istenben.

Nincs komolyabb és fontosabb dolog a szeretetnél. Csak a szeretetnek köszönhetjük, hogy vagyunk. Isten szeretetből teremtett minket és szeretetből tart életben. A teremtés minden porcikájában az isteni szeretetet hirdeti. Utolérhetetlen szépen beszél erről Prohászka Ottokár az Élő Vizek forrásában: „Mennyi szeretet ömlik el a tavaszon, mikor . . . ébrednek a természet titokzatos erői s mindenütt új élet fakad . . . Mikor az Úr a földön esőt hullatva, áldva jár. Mikor csíráztatja a vetést, ezt az évente visszatérő csodálatos kenyérmegújulást. Mennyi szeretetről beszél az este, az alkonyi harmat, melyben éjtszaka fürdik a rét meg az erdő. És az újra nyíló reggel, a fák és bokrok csillámló harmata . . .” Ezt kell a világból kiolvasnunk, mert benne van. A szeretet a világ alaphangja és legfőbb energiája. Már Aristoteles azt tanította, hogy a szeretet mozgatja pályájukon a csillagokat.

De ha már a pogány csillagokat is a teremtető

szeretet mozgatta, mit mondjunk akkor a betlehemi csillagról? „Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta érte” (Jn. 16).

A szeretet természetfölötti, istenies erénye által ehhez a Teremtő Istenhez kapcsolódunk, vele eggyé leszünk. Barátainak nevez bennünket. Márpedig a barátság vagy hasonlóságot talál, vagy hasonlóságot hoz létre a barátok között. Isten a szeretet által minket is, mondhatni, teremtő erővel ruház fel. Az ember közel jut ahhoz a ponthoz, hogy Istennek segítőtársává legyen a teremtés munkájában.

Bizonyos fokig így van ez már a természet rendjében is. Férj és feleség kölcsönös szeretete új életet teremt. Innen a házasság szent mivolta: a teremtő isteni szeretet visszfénye ragyog benne. Szeretet és teremtő erő: e két jellemvonás a házasság egész erkölcsét meghatározza. Teremtő szeretet a szülő is, amely embert nevel a gyermekből. Teremt a tisztalelkű jegyes, aki egészen át tudja alakítani, lelkileg meg tudja újítani, szépre, jóra fogékonnyá tudja tenni jegyesét. A Legnagyobb Magyar nem lett volna azzá, akivé lett, ha nem találkozik Seilern Crescentiával. „Neki köszönöm, írja végrendeletében, lelkemnek nemesbültét, mert ő szeretettette meg velem az erényt, s neki fogom köszönni üdvözületemet.” Naplójában pedig így ír: „Én mertem őt szeretni, nekem nem szabad közön-

séges embernek maradnom." (L. Fekete A. Sch. P.: Gr. Széchenyi István vallásossága, 165. skk.) Teremt a nevelői szeretet, mikor jellemet farag. Minden nagy elhatározás, hatalmas munka valamilyen teremtmény szeretet gyümölcse.

Anyagiakat teremt.

A természetfölötti rendben még inkább érvényesül a szeretet teremtménye hatalma. Hiszen a mindenható Istennel egyesül a lélek, az ő munkatársává lesz. A szeretet által Isten jelen van a lélekben és csodálatos termékenység és hatalmat közöl vele. Az Úr Jézus keze alatt a kenyerek megsaporodnak, s ez a csoda a világ végéig tart az Oltáriszentségben. De ha valaki Krisztus barátságáért mindenét odaadta, akkor fizikai módon is megismétlődhetik a kenyérszaporítás csodája. Vianney Szent János árvaházának padlásán csodálatos módon liszt terem, miután üresre söpörték. Az isteni Gondviselés torinói háza tízezer embert tart el. Napi 30 mázsa kenyér, 125 kg só, 8 sertés, 6 mázsa rizs, 16 mázsa burgonya, 10,000 liter tej és 50,000 lóra fogy el a konyhán, 28 darab 7 hektoliteres, egyenként 25,000 lírát érő üstben.

Ezt a házat a „jó kanonok”, Cottolengo Szent József Benedek azzal a szabállyal alapította, hogy soha állandó jövedelemforrásai, járadékai ne legyenek, csak a jó emberek személyes adományaira

és mindenekelőtt az isteni Gondviselésre hagyatkozzék. Négy ágygal nyílt meg az intézmény, és most egész kis város a városban. Az alapító halálakor már 1300 négyzetmétert foglalt el, most 250,000-et. Van benne kórház mindenfajta beteg számára, bármilyen néphez, fajhoz, korhoz, valláshoz tartozzék, bármilyen bajban szenved. A mellett külön hely nyomorékoknak, korlátoltaknak, továbbá árváknak, szegény diákoknak. S ez sem elég. Az intézmény örökimádó szerzeteseket, karmelitákat, remetéket is fenntart — mert a teremtető szeretet csodát tud tenni. „Tönkre fog menni” — figyelmeztették a Szentet a világ bölcsei. „Az isteni Gondviselés még sohasem mondott csődöt” — felelte Cottolengo. Nem mond csődöt most sem, de az emberszívek szeretetét követeli, a szerető szívek által akar teremteni.

Ilyen szerető szív volt Depaul Szent Vince is. Két dicsőséges szerzet alapítója, akinek megszámlálhatatlan sok lélek köszöni üdvösségét. De elég nekünk a mérhető, földi dolgokban meggyőződni e szív teremtető erejéről. Törékeny, szerény, csendes kis ember volt, egyszerű parasztgyerek. S a benne égő karitás egész Franciaországban képes volt megszervezni a rendszeres szegénygondozást, százezreket mentett meg az éhhaláltól, kórházakat állított, s ami fontosabb volt, áldozatos lelkű, végtelen jóságú ápolónőket, irgalmas nővé-

reket képezett ki, s őket a klauzúra zárt köréből a világba küldte, hogy az isteni Mester mintájára körüljárjanak, jót cselekedvén. A gályaraboknak, a vallási tudatlanságban élő falusiaknak érdekében szinte csodákat tesz, megreformálja Franciaországban a papnevelést, átalakítja a francia papságot lelkigyakorlataival, elsőnek veszi kezébe az újkorban az iparosok keresztény nevelését: nézzünk reá, s nem fogunk kételkedni, hogy a keresztény szeretet valóban teremő szeretet-e.

Teremő szeretet, ha Szent Johanna, a kis pásztorlányka hadsereget szervez és királyt koronáz; teremő szeretet, ha XI. Ince pápa milliókat tud áldozni Magyarország felszabadítására, ötvenszer annyit, mint akkor a magyar kamara egész évi jövedelme volt. (Tower V. adata.)

De ez a teremő szeretet egészen kicsi dolgokban is megnyilvánulhat. Isten nemcsak a nagyokat, hanem a kicsinyeket is maga teremtette. Teremő szeretet, mikor egyik budapesti apácaiskola csak narancshéjakból többszáz pengőt gyűjt egy év alatt a missziókra, mikor a másik, ahová majdnem csupa szegény, vékonypénzű gyerek jár, egy falu gyermekseregét felruházza karácsonyra, a „semmiből”. Teremő szeretet és találékonyság, mikor az édesanya egy-egy kis család pénzügyeit rendbentartja, hogy csodálatosképen mindenre jusson, ami csak szükséges. Teremő szeretet él abban

a földművesben, aki a sívó homokból Kecskemét s a többi alföldi város határán kertet csalt elő.

Teremt lelki javakat.

Baylon Paszkált, a tanulatlan laikus testvért maga elé hivatja a ferences gvárdián, valami házimunka megbeszélésére. Amint a parancs vétele után távozni akar, valami kis cédula hull ki kámszájából. A gvárdián megnézi, feljegyzések vannak rajta. De nem akármilyenek, hanem a lelki élet legmélyebb kérdéseiről isteni bölcseséggel teljesek. „Honnan írtad ki ezeket, Paszkál testvér?” Az alázatos testvér pirul, zavarba jön, de végül kénytelen megmondani, hogy bizony ezeket a megvilágításokat imádság közben kapta Istentől.

A szerető lélek észre sem veszi, hogy Isten teremt benne és általa. A kegyelem szüntelen áradása a buzgó lélekbe új és új kincseket rak, sőt, mint a megtelt pohárból, jut belőle még más lelkeknek is. Iskolásleányok vakációs beszámolójából idézek: „Mióta gyakran jártam áldozni, nem kellett nehéz problémáimban mások tanácsát kérnem, a szentáldozásban megkaptam rájuk a felvilágosítást.” Egy másik elmondja, hogy a nyáron egyszer egy hirtelen zápor elől egy kis hegyi kápolnába futott. „A kápolna mellett álló Mária-szobrot ledöntötte a szél. A virágokat körüle egy pillanat alatt elmosta a zápor. Gondoltam, hogy ki-

megyek és felállítom a szobrot, de elkéstem. Egy csöppnyi kislány már megelőzött és nagy igyekezettel hozta rendbe a szobrot. Elszégyeltem magamat . . ." Milyen épülést, milyen szent áldást hozott ebbe a lélekbe az a buzgó „csöppnyi kislány”. Öntudatlanul is a Teremtő segítőtársa lett.

A jóra fogékony lelkekkel könnyű dolga van a szeretetnek. De mit tegyen, ha bűnösökkel kerül szembe?

Mikor Illés próféta istenítéletre hívta a Baál papjait, azt várták, hogy az igaz Isten égi tűzzel gyújtja meg majd a neki készített áldozatot. A Baál-papok hiába imádkoztak. Illés így szólt a néphez: „Öntselek négy korsó vizet a tűzifára és az áldozatra.” S ezt még kétszer megismételtette. És imádságára égi tűz szállott le, amely megemésztette az oltár tizenkét követ, a fát, a vizet, még a port is, nemcsak az áldozatot (3 Kir. 18). A szeretet égi tüze így diadalmaskodik mindazon, ami útjába kerül. Megemésztí a követ, de még a vizet is, lánggra lobbantja a közömbös, meghódítja az ellenséges lelket is.

A teremtő szeretet nem kéreti magát. Nem vár jó lelkekre, akik majd feleúton elébe mennek, hanem maga megy „báránként a farkasok közé” (Mt. 10, 16), utat tör az ellenszenv és ridegség bozótjába. Nem követeli meg mások jóakaratát, hanem létrehozza a jóakarat légkörét. „Aki a

jót szeretetben gyakorolja, az már ezzel jótékonyan hat egész környezetére, olyan, mint a nap-sugár, mely a virágokat a sötét földből kicsalogatja. Még a bűnösök, a gonoszok is elsősorban a szeretet útján kívánnak behódolni . . . Csalódhatnak a szeretet az emberekben, talán rászedik, visszaélnek vele . . . de e tévedésnek a nap is ki van téve, mikor sugarait a tág világtérbe, az ürességekbe küldi." (Prohászka: Élő Vizek forrása, 10. fejezet.)

Ezt a szeretetet Jézus Szívétől tanulhatjuk meg. „Mikor még bűnösök voltunk, akkor halt meg Krisztus értünk” — figyelmeztet az Apostol (Róm. 5, 8). A Sátán birodalmában gonosztettet gonosztettel, gyűlöletet nagyobb gyűlölettel, sértést bosszúval, büntetést daccal kell fogadni. A világ nagyobb része ma is a Sátán szolgálatában áll, ujságokból, rádiókból a bosszú, az engesztelhetetlen gyűlölet szavát halljuk. Az ószövetség igazai kissé enyhítették a bosszú törvényét, nem engedtek a sértésnél súlyosabb elégtételt. „Mondatott a régi-eknek: „Szemet szemért, fogat fogért.” Krisztus Urunk a Hegyibeszédben egészen más szellemet hoz. Az ő Szíve egészen mást tanácsol. A gyűlölettel szemben szeretetet, a gonoszsággal szemben jószágot. „Aki megüti jobb orcádat, tartsd neki a másikat. Aki le akarja perelni rólad köntösödöt, add neki kabátodat is.” A betű öl, a szellem éltet.

Nem babonás szószerinti követést akar Jézus szent Szíve, hanem azt a szellemet, az irgalom, a megbocsátás, az engedékenység szellemét. Ne a vita tárgyát nézzük, hanem az ellenfél lelki üdvösségét. „Ne engedd magadat legyőzetni a rossztól, hanem győzd le a gonoszságot jóságoddal” (Róm. 12, 21).

Szalézi Szent Ferencről igazságtalan protekciót kért egy úr. Nem kapta meg. Erre dühöngeni, fenyegetőzni kezdett. „Nézzé csak, mondta a Szent püspök, ha kiszúrja egyik szememet, a másikkal éppoly barátságosan fogok Önre nézni.” Az úr elszégyelte magát és azontúl mindenben kezére járt a Szentnek.

A fentemlített Szent Cottolengo első betegeit Costa miniszteri osztályfőnök kilakoltatja a kórházból. A Szent legelső alkalommal, mikor csak lehet, siet szolgálatot tenni Costának: ez nemcsak megbánja eddigi magatartását, hanem az isteni Gondviselés Házának egyik leglelkesebb barátja és jótevője lesz.

Assisi Szent Ferenc végtelen türelemmel ápolgatott egy bélpoklost, akinek a lelke még csúnyább volt, mint a teste, mert nem szünt meg szidalmazásokkal és káromkodásokkal viszonzni a jóságot.

Ferenc lemossa a szegény beteget: egyszerre meggyógyult a test és meggyógyult a lélek, a gyógyult ember „alázatosan beismerte a bűneit, s két álló hétig keservesen siratta azokat” (Fioretti, XXV.).

Legnagyobb a szeretet.

A lelki életnek sok gyakorlata, sok szép szokása van. Különböző ájlatosságok, kegyelemeszközök, erénygyakorlatok segítenek előre az Isten útján. De mindez csak egyért van: a szeretetért, és ha a szeretet megvan, minden rendben van. A szeretet a mennyország egyetlen kulcsa. A Jézus Szive-tisztelet értéke, hogy szeretetre indít. A parancsok, a szentségek, az ünnepek, az imádság: mind a szeretetből veszi értékét, mint a hold a naptól.

Szalézi Szent Ferenc egyszer látogatóban volt ifjabb püspöktársánál, Camus Péternél Belleyben. Camus kora egyik legszellemesebb szónoka és írója volt, egyébiránt Szalézi Ferencnek nagy tisztelője és életírója. Erről a látogatásról is beszámol: „A lelki életről beszélgettünk, írja, s megkérdeztem a Szentet, mi a gyors és biztos haladás legbiztosabb eszköze. — A szeretet — felelte. És miről ismerjük meg, hogy jó úton járunk-e? — A szeretetről. — De Atyám, kérdeztem, hogyan szerezzük meg ezt a csodálatos, értékes szeretetet? — A szeretet által.”

Egy középkori legenda beszél egy szobrászról, aki világszép Mária-szobrot akart faragni. Egész életében erre készült. Jóhírű mester volt, de elhagyta városát. Bejárta a világot, angol hazájából Rómába zarándokolt, mindenütt kutatta a műhelytitkokat, látogatta a mestereket, nézegette a templo-

mokat, kereste a remekeket, itt is, ott is ellesett valami fogást, valami ügyességet. Végre hazaindult, azzal az érzéssel, hogy most már mindent tud, ami mesterségéhez tartozik, most már bárkinél tökéle-tesebben dolgozik.

Otthon a műhelyben egy kis inaslegényt hagyott. Az vigyázott a házra, az végezte el a kisebb, egyszerűbb munkákat. Míg a mester távol vándorolt, az inaslegény növekedett, férfiasodott. Derék fiatalember lett belőle.

Volt York városában egy csodálatosan szép, tisztalelkű, jóságos leány. Sokan csodálták, mindenki tisztelte. De legjobban Richard, a kőfaragó inas. Boldog volt, ha megláthatta, róla álmodott, kereste az alkalmat, hogy csak egy szavát hallhassa, boldogan adta volna az életét is érte, de nem merte megmondani senkinek. Richard elfelejtette a mester minden tudományát, nem tudott másra gondolni, csak a szépséges, jóságos Eleanorra.

Richard komoly fiú volt, nem akarta a munkát elhanyagolni. Volt ideje elég, s rokonától, az építőmestertől egy hatalmas kötömböt kapott. Valami építkezésnél maradt meg az a kő. Richard elhatározta, hogy Szűz Máriát formálja meg belőle. De munka közben mindig csak a drága Eleanor arcát látta, és szobra kedves vonásait kapta meg. Épp az utolsó simítást végezte rajta, mikor porosan, fáradtan, megfogyva, megöszülve megérkezett a

mester. Belépett és fölhördült: „Hát ezért jártam be annyi földet és tartományt, hogy egy ilyen tejfelesképű kölyök felülmúljon. Hiába volt az utam: mert ilyen szépet sehol sem láttam,ilyent sohasem fogok alkotni.” Richard Máriája a székesegyházba került.

Richard megérdemelte a diadalt, mert szeretett. Csak a szeretet tudja Isten arcát lemásolni. Lelkünk faragatlan kövére a szeretet varázsolja Krisztus vonásait. Hiába zarándokolunk kegyhelyekre, hiába forgatunk tudós és bölcs könyveket, ha szeretetünk nincs, semmit sem ér. Richard megalkotta Eleanor képét és megkapta Eleanort, mert szerette. Mi is csak akkor tudjuk megalkotni Isten képét, akkor nyerjük őt el örök osztályrészünkül, ha szeretjük.

IX. SEGÍTŐ SZERETET.

„Nem jó az embernek egyedül lennie. Alkosunk neki hozzá hasonló segítőtársat.” E szavakkal írja le a Szentírás az Isten teremtoi gondolatát a nőről. S „az Úristen álmot bocsátott Ádámra s mikor elaludt, kivett egyet oldalbordái közül” és ebből formálta Évát.

Az oldalborda, a szív közelében, sem fent, sem lent, történeti értelmén kívül az egyenrangúságot jelképezi a férfi és a nő között. De beszélhetünk-e egyenrangúságról, ha a Szentírás másik szava meg a nőt csak segítőtársnak minősíti? Az ószövetségben azt gondolták, hogy nem. Mégis csak fontosabb a főmunkás, mint a segítőtárs. Evilági szempontokból nézve így is van. E világ dolgaiban a férfi jár elől, a nő csak segíti, legalább is ez a dolog természetes rendje. De a természetfölötti hivatás szempontjából nem az a döntő, hogy eredeti-e valaki a kitalálásával, hogy példát ad-e a munkájával, hogy önállóan vagy alárendeltségben végzi-e. Ezek másodrangú kérdések. Az egyetlen komoly és fontos kérdés természetfölötti hiva-

tásunk, örök életünk szempontjából csak az, vajjon szeretettel végezzük-e munkánkat. És a szeretet a segítőtársban lehet nagyobb, mint az előljáróban. A szeretet rendjében első lehet az, aki a földi mértékekkel mérve utolsónak látszik.

És valóban, a női lélek mélységei és nagy művei a segítő szeretetben bontakoznak ki. A kislány milyen szívesen, készségesen segít szüleinek, a nagyleány jegyesének, az asszony férjének, az anya gyermekének! Az Istennek szentelt szűzek hogy segítenek Krisztus szegényeinek, az árvákon, az elhagyatottakon! S végül a női nem dicsősége s az Isten legszebb leánya, a drága Szűzanya menynyire segít! Milyen jogosan tiszteli őt Bosco Szent János a Segítő Szűzanya nevével!

Isten cselédkéje.

A legenda a Boldogságos Szűzet már kis gyermek korában szorgoskodó, buzgólkodó leányka képében állítja elénk. Hétéves korában a jeruzsálemi templomba vitték, hogy ott szolgáljon Istennek és az oltár körül ügyeskedjék. Lehetett-e kedvesebb látvány, mint ez a hófehér, előkelő, jószágos leány, mikor vizet hozott az oltár lemosására, a szakadozott szent ruhákat varrogatta, az illatos tömjént szemelgette, az áldozati kenyereket vitte kosarában, örölt a kézimalmom, söpörgetett a temp-

lom előcsarnokában? „Ime az Úr szolgálóleánya“, — azaz magyarul: az Isten cselédkéje.

Bárcsak sokan utánoznák! Akkor nem lenne egyik-másik helyen annyi szakadozott miseruha, olyan poros oltár, olyan hervadt, vagy éppen semilyen virág a templomban. Isten kedves cselédkéi azok is, akik a szegényeknek kötnek, varrnak, sütnek, főznek.

Később a drága Szűzanya már nem a láthatatlan Istenért dolgozott, hanem a láthatóért, az ő szent Fiáért. Mindent Jézusért! Ti is mindent Jézusért tegyetek. Milyen édes gondolat Jézus szolgálóivá lenni. Márta milyen büszke volt, hogy Jézusnak készíthetett ebédet! De ő csak egyszer-másszor tehette meg. Legalább is eleinte úgy gondolta. Sok elmélkedés után érthette csak meg a nagy igazságot, hogy: „Amit a legkisebbnek cselekedtetek, nekem cselekedtetek.“ Jézust szolgáljátok, mikor a testvéretek harisnyáját javíttjátok, gombját varrjátok, ruháját elrakjátok. Mikor apátok üzenetével futkostok, levelét viszitek, csomagját hozzátok. Milyen készségesen szaladnál, ha magát Jézust hallanád, amint megkér az ilyesmire. Pedig megkér. Most hallottátok: „Amit a legkisebbnek cselekesztek, nekem cselekedtetek“ (Mt. 25, 40).

És azért a segítség szellemét necsak otthon gyakoroljátok. Necsak az édes szülők iránt, akik

ezerszer megérdemelték, ne csak a testvérek iránt, akik talán majd meghálálják. Éljen ez a szellem bennetek második ösztön gyanánt. Utcán nyilvánuljon meg a kitérésben, szabad útgedésben. Villamoson a szerénységben, abban, hogy ott is önzetlenek vagytok, ahol a durva ember csak tolatkodik és döfköd. Ha az úttesten átmertek, különösen figyeljete a szegény biciklis kifutókra, akik nagy terhet tolnak maguk előtt. Nekik nehéz irányt változtatni, megállni és újra megindulni. Figyeld csak meg és gondolj arra is, amit a fizikában tanultál a tehetetlenség törvényénél. Szívesen add segítségedet szóval, tettel, amint kell, ha szükség van rá. De nem kíváncsiságból, nem feltűnni vágyásból, hanem mindig-mindig csak „érted, Jézusom”.

Segítőtárs a munkában. A segítő nőieség a női hivatásos munkákban is megnyilvánul. A legszebb női hivatások a segítés eszméje köré épülnek. Az óvodában, a népiskolában a nő segítő kezet nyújt a kis embercsemetének, a kórházban a segítő szeretet hajlik a beteg fölé, a titkári hivatalban a nagy tervektől fűtött főnök megbízható támaszai, még az aratásnál is marokszedők a kaszások mögött, szóval mindenütt hűséges segítőtársak a leányok, asszonyok. S minthogy Isten nem a látzat, nem a mérhető eredmény, hanem a szeretet foka és ereje szerint ítél, semmivel sem ér keve-

sebbet a munkájuk, mint a talán erősebb, vagy — esetleg — okosabb férfiaké.

A szociális munkának, a nyomorenyhítésnek, a vigasztalásnak, a fölemelésnek, a pártfogásnak mindig nagymestere marad a gyöngéd, irgalmas, segítő női lélek. Az ősegyház szociális gondozóitól, a diakonisszáktól és hivatalba eljáró özvegyektől kezdve a Szent Ilona császárnőkön, Szent Erzsébeteken, Szent Lujzákon át a mai Szociális Testvérekig, Jézus Szíve Népleányaiig, Missziós Nővérekig megszakítatlan a segítő, önzetlen szeretetben töltött női életek áldott sorozata.

Nem is csoda. Mert ha a nő szívesen segít a férfi munkájában, ha szívesen segít másoknak Jézus kedvéért, mennyivel szívesebben segít magának Jézusnak! A Segítő Szűzanya erre is példát ad. Az Egyház őt a kegyelmek közvetítőjekép tiszteli s egy bizonyos értelemben megengedi, hogy a megváltás elsőrendű segítőjének, mintegy asszisztensének tiszteljük. Hiszen ő is kitöltötte a keresztséget, „ami a Krisztus szenvedéséből még hiányzott” (Kol. 1, 24).

És azért a Szűzanya minden hű leánya is Krisztus segítőtársa akar lenni. Segít neki lelkeket menteni. Ezért vesznek részt oly lelkesen, oly eredményesen az Actio Catholica munkájában.

Aki megélte, sohasem felejtetheti el az 1938. évi budapesti Eucharisztikus Világkongresszust. A

kongresszus rendezői szinte emberfölötti munkát végeztek s az Isten meg is áldotta fáradozásukat. De hiába építették volna ki nagyvonalú elgondolásaikat, hiába tervelték volna ki gyönyörű eszméiket, ha nincs egy kicsiny gárda, amely az eszméket végrehajtotta, a rejtett, hálátlan, prózai munkát, a levelezést, telefonálást, szaladgálásokat elvégezte, fáradhatatlanul, ügyesen, áldozatosan, jutalom, sőt dicséret nélkül: az Apostolok Királynője leánykongregáció. Ennek a kongregációnak néhány, amúgy is keményen elfoglalt, az élet komoly terheit viselő, de buzgóságban megszázszorozott erejű tagja bonyolította le a kulisszák mögött a rab-szolga munkát. Ők nem mondhattak szép beszédek, nem jelenhettek meg káprázatos ünnepélyeken, nem látták a felvonulást, hanem közben jegyeket szortíroztak, címeket írtak, tervrajzokat másoltak, utasításokat gépeltek, nem volt sem éjjelük, sem nappaluk. De hogy a kongresszus szép lett, áhítatos és áldott, az nem kis részben az ő érdemük.

Az Actio Catholicának nem sok vezetőre van szüksége. Annál több áldozatos, munkabíró és munkát vállaló, a kitűnésre és dicséretre nem pályázó, egyedül az Isten dicsőségéért és a lelkek üdvösségéért lángoló munkatársra. Munkatársakra, akik igazán dolgoznak. Példát adnak az egész világnak a belga lányok. Egyik szervezetükben (Értelmiségi

leányifjúság J. I. C. F.) az elmúlt két évben azon fáradoztak, hogy környezetükkel megtartassák a vasárnapi munkaszünetet, karácsonyra jászolt helyezzenek el a családokban, sőt a boltok kirakataival is húsvétra minél több embert csalogassanak a szentgyónáshoz és áldozáshoz. Hogyan érték ezt el?

Elsősorban természetesen azzal, hogy önmagukban ápolták a kegyelmi életet. A hódítóknak (conquérante) nevezett rendes tagok minden évben kötelezik magukat, hogy naponta a szentáldozáshoz járulnak, jelvényüket mindig hordják, évente résztvesznek a lelkigyakorlaton és a nyári egyetemen. Így megerősödve rendszeresen tudja végezni az apostoli munkát. E végből jegyzéket vezet összes leányismerőseiről. Ha találkozik velük, mindig szóba hozza a mozgalom célkitűzését, tehát húsvéti időben a szentáldozást, karácsonykor a jászolt, mindig a vasárnapi munkaszünetet. (Hogy például ne vásároljon. Mert Belgiumban az üzletek vasárnap is nyitva vannak.) Jegyzéket vezet az összes várótermekről (fogorvos, fodrász, hivatal), ahol csak megfordul. Oda beviszi a katolikus irodalmat és kiszorítja az erkölcstelent, a bűnösét. Jegyzéket vezet a boltokról, ahol vásárolni szokott, és arról, hogy ott milyen jó ügyet sikerült szóba hoznia vagy keresztülvinnie (például vallási jelvényeket, karácsonyi csillagot a kirakatba, vagy esetleg eléri,

hogy ott is osszák a húsvéti szentgyónásra felhívó röpiratot). Természetesen ezeken kívül még száz és száz módját találják az apostolkodásnak. Az eredményről időközönként írásban számolnak be a Központnak. A Központ pedig hetilapjaival, röpirataival, gyakorlati és részletes tanácsaival mindent megkönnyít, mindenben a kezére jár a tagoknak. Nemcsak prédikálja, hogy illedelmesen öltözzenek, hanem ízléses és divatos szabásmintákat küld, nemcsak elvben óv a rossz olvasmányoktól, hanem részletesen ismerteti és ajánlja a jókat, hasonlóképp jár el a filmek és színdarabok tekintetében. Gyönyörű apostoli munka folyik, gyönyörű lélekmentés, országerősítés. Az ilyen munkában kedve telik a Segítő Szűz Máriának is, áldásával, támogatásával kíséri. Ezt a belga példát nálunk is igyekszik követni az A. C., de intelligens, szorgalmas és önzetlen munkatársakra van szüksége. Állj közéjük!

A Szűzanya segítsége.

Az apostoli munkával saját lelkedet is megmented. Önmagadat, gyöngeségeidet, hibáidat akkor ismered meg igazán, mikor másokat kellene megszentelned. Mikor látod, hogy türelmetlenségeddel elidegeníted, önzéssel megbántod, hiúsággal iriggyé teszed, durvasággal elvadítod, könnyelműséggel megszomorítod, kacérsággal megbotránkoztatod, rész-

vétlenséggel visszataszítod, ridegséggel lehangolod, nagyképűséggel, felfuvalkodással elriasztod azt a lelket, amelyet meg akartál menteni, meg akartál szentelni. Egészen másképp fogod akkor a lelkiismereted megvizsgálni, nem írott lelki tükörben, hanem apostoli sikereid és kudarcaid eleven tükrében, a lelkekben, amelyeket üdvösségre vezettél vagy ellenkezőleg, a lejtőn hagytál tovább csúszni.

Nem igazi tűz az, amelyik nem éget maga körül. Nem igazi Istennek tetsző lélek az, amelyik nem tud maga körül égi szeretetet árasztani és sugározni. Ha úgy érzed, hogy még nem vagy ilyen, vagy nem vagy eléggé ilyen tüzes lélek, menj Máriához. Az Apostolok Királynője téged is meg fog erősíteni, meg fog világosítani. Büntelenségét a te lelkedre is ki fogja árasztani, csodálatos, tiszta vonzóerejét neked is meg fogja adni.

Krisztus az új Ádám, a Szűzanya az új Éva. A Szűzanya Krisztus segítője, segíti őt a mi megváltásunkban is. Mária mindnyájunknak égi anyja. Szent Gertrud imádság közben egyszer elgondolkozott, miért nevezi a Szentírás Krisztus Urunkat Mária elsőszülöttének és nem egyszülöttének? Ekkor megjelent előtte a Boldogasszony, s így szólt: „Nem Egyszülöttemnek, hanem Elsőszülöttemnek nevezem szent Fiamat. Mert Jézus után, vagy helyesebben általa a szeretetben mindannyian gyermekeim let-

tetek, Szent János testvérei" (Az isteni szeretet hírnöke, IV. 3).

Ha Mária gyermekei lettünk, arcunknak is az ő vonásait kell tükröznie. Krisztus Urunk tőle örökölte testi vonásait, nekünk lelki vonásokat kell tőle örökölnünk. Érintetlen tisztaságát legalább ezentúl büntelenséggel utánozzuk. Ruhánkon nem túrnók a kisebbfajta kormosságot, szennyes foltot, lelkünkön még kevésbé tűrjük a bűnt. Még a bocsánatos bűn is eltakarja lelkünk arculatán Mária vonásait. Olyan gyakran járulunk a szentgyónáshoz, szentáldozáshoz, hogy a bűntől állandóan mentesek tudjunk maradni. Ez legalább is havi gyónást jelent, de a kísértésnek jobban kitett lelkek-nél gyakrabbit is.

Bármennyire irgalmas és leereszkedő a Szűzanya, életének súlypontja mégsem itt a földön van. Ezt nevezi Prohászka „világfölényes lelkületnek”. Ő a Szentlélek jegyese, aki tudja, hogy csak „egy kevésbé” (Ján. 7, 34), és el fogja hagyni a földet és kisszerű körülményeit. Azért alapjában véve semmi földi dolog sem érdekli túlságosan. A Magnificat főléséges költeményén kívül kevés szót hagyott reánk, kezemunkáját, ereklýeit nem őrizhette meg az utókor. Hát még milyen kevésbé érdekelték a názáreti „társadalmi események” és pletykák, de akár a római világbirodalom politikai viszontagságai is. Pauler Ákos írja, hogy a nagy szellem

mindig közömbös az úgynevezett időszerű dolgok iránt. Vegyük át Máriának ezt a világfölényes vonását, s bár kötelességünket mindig pontosan meg kell tennünk, ne törődjünk túlságosan földi érdekekkel és izgalmakkal. A földi ragaszkodásokat el kell vágnunk, a legvékonyabb rendetlen vonzalmat, kényeskedő ragaszkodást is el kell vetnünk. „A lélek, mint a madár, nem tud a magasságok felé repülni, ha a földhöz kötözik. És mindegy, kenderkötéllel vagy selyemszalaggal van-e megkötve” — mondja Keresztes Szent János.

Az angyal így jellemzi a Szűzanyát: „Kegyelemmel teljes”. És a Szűzanya maga is boldogan hirdeti, hogy a kegyelem emelte őt fel. Ő, aki minden emberi személy között a legfelségesebb, egyben a legalázatosabb is. „Magasztalja az én lelkem az Urat, mert megtekintette szolgálójának alázatosságát” — énekli. Örömmel vallja, hogy mindent Isten leereszkedő kegyelmének köszönhet. És mi mennyire magunknak szeretnők tulajdonítani azt a kevéske jót, ami bennünk van. Alázkodjunk meg az irgalmazó Isten előtt. Forduljunk Máriához, a kegyelmek isteni áradatának elosztójához és közvetítőjéhez. Ő meg fogja értetni velünk, hogy önmagunknak csak bűneinket köszönhetjük, de a bennünk levő jót az irgalmas Istennek.

Végül a Szűzanya vonásai között meg kell látnunk az átélt fájdalmak nyomát is. Nem vagyunk

igaz gyermekei, ha nem szenvedünk valamit mi is testvéreinkért. A segítő szeretet egyedüli próbája a szenvedés. Aki nem szenvedett a lelkekért, semmit sem tett értük. Csak azon tudunk segíteni, akiért szenvedtünk. Ez alól a törvény alól a legnagyobbak legkevésbé vonták ki magukat. Krisztus Urunk keresztútja erről beszél, Mária hét tőrrel átdöfött szíve erre tanít. Ez az igazság még a keresztény mesevilágba is behatolt s egy gyönyörű szimbolumot sugalmazott:

Egy lányka tizenkét hollóvá elátkozott testvérét csak akkor válthatja meg, ha csalánból tizenkét inget köt nekik, de közben egy szót sem beszél. Fáj a csalán szúrása, halál veszedelmébe hozza a hallgatás, de a leány kitart, megszabadítja testvéreit. Ilyen Szűz Mária leánya, ilyen a keresztény lélek. Tud némán szenvedni másokért, és sokszor éppen ezzel segít. Ahogyan a Segítő Szűz is néma szenvedéseivel segített minket, Jézus hálátlan testvéreit, megszabadítani a kárhozát átkától.

X. „AKI ENGEM LÁT, AZ ATYÁT LÁTJA.”

„Mutasd meg nekünk az Atyát!” — így imádkoztunk lelkigyakorlatunk kezdetén. Végigtekintettünk életmódunkon, örömeinken, bánatainkon. Megszabadultunk bűneinktől, megútáltuk azokat, mert a bűn ellene mond a krisztusi élet nagy törvényének, a szeretetnek.

És most a testet öltött Szeretet közelében vagyunk, várjuk a pillanatot, hogy Jézus lelkünkbe szálljon. Hűségesek akarunk maradni hozzá. Meddig? Örökké. De képes-e az emberi szív örökké hűséges maradni!

Van egy ilyen emberi szív. Ez Jézus szent Szíve, az isteni Igével lényegileg egyesített Szív. Ezt a szívet soha semmi el nem szakíthatja az Istenségtől.

És még egy ilyen szívet ismerünk. Mária szent szívét. Szent Ágoston hasonlata szerint Jézus és Mária szíve olyan, mint két összehangolt hárfa. Ha az egyik megszólal, a másik érintés nélkül is ugyanazt a hangot adja. Szent Ágoston ma nem hárfáról, hanem rádióról szólna. Mária

szíve olyan, mint egy érzékeny rádiókészülék, amely mindig Jézus leadójának hullámhosszára van állítva, sőt Mária szíve reléállomás, amely a végtelenből jövő hullámokat felerősítve továbbítja. A mi szívünknek is így kell alakulnia, a mi szívünket is erre a hullámhosszra kell beállítanunk. Jézus szertesugárzó üzeneteit érzékeny és fogékony lélekkel akarjuk felvenni, sőt továbbítani is.

A szenvedélyes rádióhallgatók kora hajnal-tól késő éjszakáig forgatják a fogantyúkat, igazgatják a készüléket, hogy egy-egy kedves vagy tanulságos hangot hallhassanak. Mi is már korán reggel kezdjük meg a rádiózást. Nyissuk meg lelkünket Isten felé. Mint a kis virág már reggel nyitja kelyhét a harmat felé, úgy nyissuk mi is meg lelkünket az isteni kegyelemnek. Ajánljuk minden reggel egész napunkat Jézus Szívének. Ne gépiesen morzsolgassuk a „Miatyánk, Üdvözlégyeket“, hanem a valóságos kapcsolatra figyeljünk, megvan-e az összeköttetés, megvan az együttérzés a Szent Szívvel? S este azt kérdezzük magunktól lelkiismeretvizsgálatképen: nem szakadt-e meg napközben ez a kapcsolat?

Kedves példát olvasunk erről az eleven kapcsolatról Fontgalland Guidó életében. A kisfiú valami kis pajkossága után édesanyja azt mondta neki: „Most rossz voltál, a kis Jézus már nincs többé a szivedben.” A kisfiú arca elborult. „Jaj,

anyám, hallgasd csak a szívemet, nem hallod a kis Jézust?" Az édesanya odahajolt, és félíg játékosan, félíg komolyan mondta: „Nem hallom.” De néhány perc múlva Guidó ismét eléje állt. „Hát anyukám, te nem hallod, de én érzem, hogy a kis Jézus a szívemben van.”

Jézus Szívével egyesülni annyi, mint mindig tudni, mindig szent meggyőződéssel, reménnyel, szeretettel érezni, hogy Jézus a kegyelem által szívünkben van. Igaz, hogy ez nem tudományos bizonyosság, nem is szigorúan vett hit tárgya, mert hiszen sohasem tudhatjuk, nem vagyunk-e bűnösök, és mindig félelemmel és rettegéssel kell üdvösségünkön munkálkodnunk. De azért lehet és kell is erkölcsi bizonyossággal tudnunk, hogy Jézustól nem szakadtunk el.

Egyesülésünk legbiztosabb eszköze a napi szentáldozás. Lelkigyakorlatunk legértékesebb eredménye volna, ha minél többen elhatároznák, hogy valahányszor munkájuk, egészségük, körülményeik megengedik, akár mindennap is a szentáldozáshoz fognak járulni.

A Szent Szív közelsége, szeretete meg fogja nemesíteni egész érzésvilágunkat. Aki Jézus Szívében él, az nem lehet durva, közönséges lélek. Vannak olyan hibák, amelyeket nehéz szavakba foglalni, kinyomozni, bebizonyítani. Ilyen az úgynevezett közönségesség. Nem könnyen kimutat-

ható, megfogható bűn, nem ütközik az Isten tíz parancsába, sem az Egyház öt parancsába, nincsen benne a lelki tükörben. És mégis csúnyább és az üdvösségre veszedelmesebb akárhány nyilvánvaló bűnnél, ahogyan a kis bacillus veszedelmesebb lehet az oroszlánnál. Aki Jézus Szívét valóságosan, benső érzületében és nemcsak szájával, vagy külső gyakorlatokkal tiszteli, az ettől a ragálytól megmenekül. Jézus Szíve isteni tapintatot ad híveinek. Észrevétlen, titokzatos hatásával megneemesíti izlésüket, áthangolja gondolkodásukat, szinte ösztönszerűen megéretteti velük a nemes, a szép magatartást.

Jézus Szíve megment az érzelgéstől. Érzelés az olyan érzelem, amely nem észszerű. Az érzelés a valóságtól idegen. Cselekvést, munkát nem eredményez. Az érzelés rejtett önimádás. Az érzelgőnek csak önmaga fontos, érzelmei nem a kötelességet szolgálják, hanem öncélú élvezetté fajulnak. Az érzelő nem imádkozik, hanem élvezi azt, hogy ő milyen jámbor. Nem tart bűnbánatot, hanem gyönyörködik abban, milyen szépen tud sírni és sóhajtani. Az érzelő mindig önmagával foglalkozik. Hosszú naplót ír, végtelen leveleket, lélekben állandóan tükör előtt jár.

Jézus Szíve arra tanít, hogy ne önmagunkat nézzük, hanem az isteni Fölséget. Ez a Szív megsemmisült az isteni Fölség imádatában, parancsai-

nak teljesítésében. Áldozatul adta magát az Atyának, minden csepp vérét kiontotta értünk, kiüresítette magát, megfeledkezett magáról, mert szeretett.

Jézus Szíve megtanít áldozatot hozni, de némán. Megtanít adni, ajándékozni hála nélkül, sőt boldogan csak azért, hogy adhattunk. A szentáldozásban egész istenségét lelkünkbe árasztja, és szinte megkér minket, hogy ezt megtehesse: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre.”

És ha nem tudunk test szerint a szeretet szentségéhez járulni, végezzünk gyakran lelki áldozást. A lelki áldozás nem egyéb, mint vágy Krisztus után. „Aki vágyakozik, mindig imádkozik”, mondja Szent Ágoston. „Mert akkor keresünk téged, Uram, ha megtaláltunk, — de ha már megtaláltunk, állandóan keresünk.”

Ennek a vágyódó lelkületnek minden szentséglátogatás, minden szentáldozás a mennyország előíze, de egyben a szeretet sebének elmélyítése is. Mert mindig jobban megérzi, mily fölséges az Isten, s mily kevésbé bírjuk felfogni. „Mutasd meg nekünk az Atyát” kéri újra és újra Jézustól. Jézus pedig szent Szívére mutatva feleli: „Aki engem lát, látja az Atyát.”

TARTALOM.

I. Mutasd meg nekünk az Atyát!	3
Csönd	3
Az Úr	5
Atyám	9
Miatyánk	13
II. „A lélek kész, a test erőtlen”	16
III. A könnyek	28
Bűnösök könnyei	28
A szentek könnyei	34
IV. Örömek	40
Örülj, hogy élsz	40
Egyszerű örömek	42
Válogatott örömek	44
Mária a jobb részt választotta	48
V. A világ és magány	51
Szabadság, egyenlőség, testvériség	59
VI. Hit	63
Van természetfölötti világ	63
A világ világossága	66
Élő hit	70

VII. Remény	74
A belső küzdelmekben .	80
VIII. Teremtő szeretet .	85
Istenben	85
Anyagiakat teremt .	87
Teremt lelki javakat .	90
Legnagyobb a szeretet .	94
IX. Segítő szeretet .	97
Isten cselédkéje . .	98
A Szűzanya segítsége .	104
X. „Aki engem lát, az Atyát látja” .	109

A szerző exhortációi:

VENI SANCTE — TE DEUM . 2.—

A szerző fordításában:

GARRIGOU-LAGRANGE: A

megkezdett örökélet. (A kegyelem fejlődése a lélekben.) . 2.—

BÉRULLE bíboros: A lelki ve-

zetésről . . . . . —.60

Korda R. T.

